

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

FÖRHANDBEDÖMNING SOM PRAKTIK

Socialsekreterares upplevelser av att tillvarata barns röst och rättigheter vid misstänkt oro för att barn far illa

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: HT2023

Författare: Hanna Larsson

Handledare: Anna Ryan Bengtsson

Abstract

Titel: Förhandsbedömning som praktik - Socialsekreterares upplevelser av att tillvarata barns röst och rättigheter vid misstänkt oro för att barn far illa

Författare: Hanna Larsson.

Studiens övergripande syfte var att förstå hur socialsekreterare beskriver att de hanterar och genomför förhandsbedömningar av barn och unga vid inkommen anmälan om oro. Studiens frågeställningar har formulerats med anledning av en förändrad svensk barnrätt och frågeställningarna syftade till att ringa in de strategier socialsekreterare använder sig av och de utmaningar de möter när barnets röst och rättigheter ska tillvaratas vid förhandsbedömningar som praktik. Genom semistrukturerade intervjuer med sex stycken socialsekreterare har deras perspektiv på deras arbete med förhandsbedömningar undersökts. Informanter från socialtjänster i fyra olika svenska kommuner har medverkat. Empirin tematiserades inledningsvis i tre delar: socialsekreterares arbete, utmaningar och strategier för att tillvarata barns röst och rätt. Empirin sorterades i underteman för att urskilja centrala resultat och analyserades med hjälp Goffmans teori (1959) om roller och Lipskys (2010) resonemang om gräsrotsbyråkratens dilemman. Resultatet visade att socialsekreterare har intention att höra barnet och arbetar för att inhämta relevant information inom ramen för förhandsbedömning. De kan besluta att inleda barnavårdsutredning för att kunna genomföra barnsamtal. Socialsekreterarna upplever utmaningar vid förhandsbedömningar i form av bristfällig information i orosanmälan, svårigheten att få kontakt med vårdnadshavare, barn som kommunicerar fåordigt samt hur anmälningsskyldigheten praktiseras. Socialsekreterare använder strategier för att säkerställa barns rätt att komma till tals genom att samverka med och förhålla sig till andra professioner och genomföra samtal på barns villkor.

Nyckelord: socialsekreterare, förhandsbedömning, barns röst, orosanmälan, anmälningsskyldighet.

Förkortningar

BBIC - Barns behov i centrum

FN - Förenta nationerna

IVO - Inspektionen för vård och omsorg

LVU - SFS 1990:52 Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga

SFS - Svensk författningssamling

SOSFS - Socialstyrelsens författningssamling

Definitioner av termer i denna studie

Barn och unga avser personer som är yngre än 21 år. Åldersgruppen tillhör socialtjänstens målgrupp barn och unga, eftersom delar av Lag (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga kan tillämpas upp till att en person har fyllt 21 år, det vill säga även efter att en person har blivit myndig.

Förhandsbedömning avser begreppet såsom det används i 11 kap. 1a § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453).

Socialarbetare används som ett vidare begrepp för den som är yrkesverksam inom socialt arbete.

Socialsekreterare avser kvalificerade socialarbetare med avlagd socionomexamen som arbetar med handläggning inom socialtjänst.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.1. Problemformulering.....	7
1.2. Studiens relevans för socialt arbete.....	10
1.3. Syfte.....	10
1.4. Frågeställningar.....	10
1.5. Avgränsningar.....	11
1.6. Uppsatsens fortsatta disposition.....	11
2. Bakgrund.....	12
2.1. Socialtjänstlagen och föräldrabalken.....	12
2.2. Anmälan om oro.....	12
2.3. Förhandsbedömning.....	13
3. Kunskapsläget.....	14
3.1. Sökning av tidigare forskning.....	14
3.2. Anmälningsskyldighet.....	14
3.3. Förhandsbedömning som sortering.....	15
3.4. Arbetsmetod BBIC.....	16
3.5. Barns position i barnavårdsutredningar.....	17
3.6. Sammanfattning av kunskapsläget och teoretiska..... perspektiv	19
4. Teoretisk tolkningsram.....	21
4.1. Michael Lipskys teoretiska ramverk om gräsrots-..... byråkrati	22
4.2. Erving Goffmans teori om roller – ett dramaturgiskt..... perspektiv på social interaktion	23
5. Metod.....	26
5.1. Vetenskapsteoretisk ansats och val av metod.....	26
5.2. Förförståelse.....	27

5.3. Kombinerad urvalsprocess.....	28
5.3.1. Kriterier för studiens informanter.....	28
5.3.2. Information om studiens informanter.....	28
5.4. Genomförande av intervjustudie.....	30
5.5. Bearbetning av empiri och analysmetod.....	30
5.5.1. Val av teori och abduktivitet.....	32
5.6. Forskningsetiska överväganden.....	32
5.7. Studiens tillförlitlighet.....	34
5.8. De fyra forskningsetiska principerna.....	35
6. Resultat och analys.....	37
6.1. Barns rätt att komma till tals.....	37
6.2. Utmaningar vid förhandsbedömningar.....	41
6.2.1. Anmälningsskyldigheten.....	41
6.2.2. Information i inkommen anmälan om oro.....	43
6.2.3. Tillgång till vårdnadshavare och tidsfrist för.....	46
förhandsbedömningar	
6.3. Strategier för att tillvarata barns röst.....	47
6.3.1. Barnsamtal.....	48
6.3.2. Anmälningsmöten.....	51
7. Avslutande diskussion.....	55
Referenslista.....	58
Bilaga 1 Information inför deltagande i studie.....	61
Bilaga 2 Intervjuguide.....	63

Förord

Jag vill börja med att tacka er som har medverkat i intervjuerna. Ni har delat med er generöst av er tid och era erfarenheter av ämnet. Ett stort tack riktas också till min handledare Anna vars infall och perspektiv har varit lika delar lärorika som utmanande. Till sist vill jag tacka Tore. Orden "lita på processen" leder mig, och sannolikt fler av hans före detta studenter, inom det sociala arbetet.

1. Inledning

Förhandsbedömning är en särskild del av den sociala barnavårdens myndighetsutövning. Vid förhandsbedömning ska socialsekreterare göra den första bedömningen om ett barn ska utredas vidare eller inte inom socialtjänsten. Denna studie undersöker förhandsbedömningar som praktik utifrån socialsekreterares perspektiv på de möjligheter och hinder de möter i arbetet med dessa. Studien undersöker hur barns rättigheter och röst tillvaratas i denna avgränsade del av den svenska sociala barnavården samt de strategier som socialsekreterare använder för att tillvaratas barns rätt. I detta första kapitel presenteras studiens problemformulering, relevans för socialt arbete, syfte, frågeställningar, avgränsningar och uppsatsens fortsatta disposition.

1.1. Problemformulering

Förhandsbedömningar är angeläget att studera eftersom antalet anmälningar om oro för barn som far eller misstänks fara illa är ökande. Sedan Socialstyrelsen kartlade antalet orosanmälningar av barn år 2018 har antalet ökat med 27 % fram till år 2021 (Socialstyrelsen, 2022a, s. 16).

Det ökande antalet orosanmälningar medför per automatik att antalet barn som blir föremål för förhandsbedömningar i den sociala barnavårdens praktik ökar. När ett barn aktualiseras hos socialtjänsten startar en tidsfrist på 14 dagar för socialnämnden att genomföra en *förhandsbedömning*. Inom ramen för förhandsbedömningens 14 dagar skall beslut om att inleda eller inte inleda barnavårdsutredning fattas enligt 11 kap. 1a § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453). Beslutet ska baseras på informationen i orosanmälan, informationen som framkommer under förhandsbedömningen och orsaken till att barnet aktualiseras hos socialtjänsten (Inspektionen för vård och omsorg, 2017, s. 4). Under förhandsbedömningen beaktar socialsekreteraren om det finns risk för ogynnsam utveckling för barnet och dess hälsa, indikation på bristande föräldraförmåga eller andra risker i barnets familj och den miljö som barnet befinner sig i (Socialstyrelsen, 2021, s. 48).

Det ökande antalet orosanmälningar av barn har med förändringar i lagstiftning och barns stärkta ställning som rättighetsbärare att göra. År 1990 ratificerade Sverige Förenta nationernas konvention om barns rättigheter. Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter blev svensk lag den 1 januari 2020 (Barnombudsmannen 2021). Inkorporeringen har medfört en starkare svensk barnrätt (Svärd, 2016, s. 22). När Barnrättsutredningen (2016, s. 21) genomfördes kartlades flera brister för hur barns rättigheter tillvaratas av myndigheter kunde komma att förändras med införandet av barnkonventionen i svensk lag. Kartläggningen identifierade att barns rätt att komma till tals och rätt till att uttrycka sina åsikter behöver prioriteras för att barnets rättigheter ska få ett reellt genomslag vid införandet av barnkonventionen i svensk lag. Dessutom framhölls att myndigheters bedömningar inte tar tillräcklig hänsyn till det enskilda barnets situation eller kan redovisa tillfredsställande för hur barns intressen prioriteras mot andra sådana. Barnrättsutredningen (2016) visade också att myndigheters barnsyn och bemötande av barn inte positionerar barn som rättighetsbärare.

Socialtjänstens arbete med barns rättigheter har dessutom förändrats i och med införandet av arbetsmetoden Barns behov i centrum (BBIC). BBIC är underbyggt av stöd i socialtjänstlagen och FN:s konvention om barns rättigheter. Metoden har som målsättning att verka för att alla barn ges samma livschanser, oavsett om barn är aktuella inom socialtjänst eller inte (Socialstyrelsen, 2008, s. 8). BBIC används i socialtjänstens arbete med att utreda, planera och följa upp barnavårdsärenden. BBIC är dels ett kunskapsstöd och dels ett system för struktur vid handläggning och dokumentation av barn och ungas ärenden inom socialtjänst. År 2015 hade 311 svenska kommuner och stadsdelar så kallad BBIC-licens. Det innebär att dessa socialtjänster är godkända att arbeta enligt metoden (Socialstyrelsen, 2015, s. 26).

Förhandsbedömningars förebyggande effekter för barn är centrala. Socialstyrelsens (2022a) senaste kartläggning "Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021" visar att socialsekreterares arbete med förhandsbedömningar ger förebyggande effekter för familjer och barn som *inte* är aktuella för vidare barnavårdsutredning. De förebyggande följderna härrör från att socialsekreterare förmedlar muntlig och skriftlig information om barn- och familjeinriktade verksamheter som är öppna för allmänheten, hänvisar till andra myndigheter och samtalar

motiverande för att den enskilde ska söka stöd eller vård på annat håll. Kartläggningen visar att socialsekreterare arbetar medvetet, inom ramen för förhandsbedömningar, för att sänka den enskildes tröskel att ta emot hjälp från andra instanser (Socialstyrelsen, 2022a, ss. 40-41).

Socialsekreterare är den yrkesgrupp som utför det klientnära arbetet med de barn och familjer som ska förhandsbedömas. De genomför denna initiala sortering av huruvida ett barn bedöms ha behov av vidare barnavårdsutredning och därmed eventuella rätt till stöd och skydd från samhället. Barn har rätt till information om socialtjänstens åtgärder som rör barnet. Vid handläggning av barnavårdsärenden har socialtjänsten lagstadgad skyldighet att ge barnet möjlighet att uttrycka sina åsikter och inställning i dessa frågor. I de fall barnet inte delger sina åsikter har socialtjänsten ändå ansvar att dokumentera barnets inställning på annat sätt. Socialtjänsten ska enligt 11 kap. 10 § Socialtjänstlag (SFS 2001:453) väga in barnets inställning vid de bedömningar som rör barnet. International Federation of Social Work:s globala definition (2014) av socialarbetaryrket anger bland det sociala arbetets principer att socialarbetares yrkesutövning innefattar att främja social rättvisa och utveckling samt att ta tillvara mänskliga rättigheter. Förhandsbedömningar, socialtjänstens arbete med barn, bedömningar och barnavårdsutredningar kan därför alla förstås som *forum* där barns rättigheter kan tillvaratas eller inte. Då antalet anmälningar om oro av barn, som far eller misstänks fara illa, har ökat och fler barn därför möter den sociala barnavården kan vi anta att förhandsbedömningar som praktik blir ännu viktigare för barn och barns rättigheter. Förhandsbedömningar har inte studerats med utgångspunkt i hur socialsekreterare beskriver att barns rätt tillvaratas i praktiken. Svensk social barnavård är ett stort forskningsområde. Tidigare forskning, som närmar sig min studies tema, har bland annat undersökt anmälningsskyldigheten, socialsekreterares bedömningsprocesser, effekter på barns rätt och röst av införandet av BBIC, barns röst i relation till barns ålder och hur socialsekreterare porträtter barns röst i beslutsunderlag.

Givet de juridiska förändringarna som innebär barns starkare position blir forumet *förhandsbedömning som praktik* ett intressant forskningsområde. Denna studie utforskar hur socialsekreterare agerar vid förhandsbedömningar och samtidigt förhåller sig till barns rättigheter och barns röst.

1.2. Studiens relevans för socialt arbete

Förändringar i svensk barnrätt påverkar samtliga medborgare under 18 års ålder. I samhället utgör gruppen barn en betydande befolkningsmässig andel. Antalet barn som kommer i kontakt med den sociala barnvården är ökande (Socialstyrelsen 2022a). Samtidigt pekas barn ut att vara osynliggjorda i myndigheters arbete med sitt ansvar att tillgodose deras behov av stöd och skydd. Trots förändringar i och med införandet av BBIC, som vilar på FN:s konvention om barns rättigheter och socialtjänstlagen, behöver barns röst stärkas i det beslutsunderlag och myndighetsutövning som rör dem (Hultman 2013, Östberg 2010). Barn är rättighetsbärare men en underordnad grupp på grund av ålder i jämförelse med vuxna; de har inte samma möjligheter att föra frågor om sina rättigheter. Socialtjänstens arbete med förhandsbedömning är ett forum där barns rätt kan tillvaratas eller inte. Trots det företräds temat förhandsbedömning i låg utsträckning inom forskning i socialt arbete. Inom ramen för denna studie har jag exempelvis funnit forskning om bedömningsprocesser och bedömningar i förhand (se avsnitt 3.6), men inte den särskilda delen *förhandsbedömning* inom socialtjänst. Min studie fördjupar kunskapen om hur barns röst och rätt tillvaratas vid förhandsbedömningar.

1.3. Syfte

Syftet är att studera förhandsbedömningar som praktik utifrån socialsekreterares perspektiv samt att studera vilka strategier som används av socialsekreterare för att tillvarata barnets rättigheter vid förhandsbedömning.

1.4. Frågeställningar

1. Hur arbetar socialsekreterare för att säkerställa barns rätt och röst vid förhandsbedömningar?
2. Vilka utmaningar beskriver socialsekreterare att de möter i arbetet med förhandsbedömningar?
3. Vilka strategier använder socialsekreterare för att tillvarata barns rätt och röst vid förhandsbedömningar som praktik?

1.5. Avgränsningar

Denna studie behandlar förhandsbedömningar inom socialtjänstens arbete med barn och unga. Informanterna beskriver sina upplevelser av arbetet med förhandsbedömningar oberoende av vem anmälaren är eller vilken aktualiseringsorsak oron härrör från. Studiens samtliga informanter är socionomer. Studiens empiri inrymmer socialsekreterares upplevelser av både förhandsbedömningar av barn i familjer som socialsekreterare har tidigare kännedom om i sin yrkesutövning och barn i familjer som socialsekreteraren saknar tidigare kännedom om. Uppsatsens empiri har insamlats från fyra kommuner i Sverige under mars 2023. Utökad information om studiens urval presenteras i metodkapitlet.

1.6. Uppsatsens fortsatta disposition

Uppsatsens andra och nästa kapitel beskriver anmälan om oro och förhandsbedömningar utifrån lagstiftning. I det tredje kapitlet presenteras tidigare forskning om social barnavård och faktorer som villkorar socialtjänstens arbete med förhandsbedömningar. Det fjärde kapitlet presenterar de teoretiska ramverk och begrepp som används i denna studie för att förstå och analysera empirin vidare. Uppsatsens femte kapitel redogör för studiens metod och metodologiska överväganden. Det femte kapitlet avslutas med ett avsnitt om forskningsetiska överväganden. Som sjätte kapitel presenteras studiens resultat och analys av detta. I studiens sista och sjunde kapitlet sammanfattas studiens resultat och en avslutande diskussion förs om studiens resultat, teman och syfte i dialog med tidigare forskning. Sista kapitlet avrundas med uppslag för vidare forskning.

2. Bakgrund

I detta kapitel presenteras en kort redogörelse av lagstiftning som reglerar socialtjänstens arbete med förhandsbedömning av barn och unga. Den lagstiftning som presenteras reglerar barns rättigheter, samhällets ansvar att tillgodose dessa och socialtjänstens arbete med förhandsbedömning av barn och unga.

2.1. Socialtjänstlagen och föräldrabalken

Socialtjänstlagens 1 kap. 2 § (SFS 2001:453) anger att barns bästa inte enbart ska påverka de beslut som rör barn utan *avgöra* de beslut som rör barn. Barns rättigheter regleras också i föräldrabalken där vårdnadshavarens skyldighet att tillgodose barns rätt till omvårdnad, trygghet, god fostran och frihet från kränkande behandling inleder föräldrabalkens sjätte kapitel. I 6 kap. 2 § i Föräldrabalken (SFS 1949:381) framgår vidare att vårdnadshavare är skyldiga att sörja för barns personliga förhållanden, barns rätt till tillsyn anpassat efter barnets ålder och utveckling samt barnets rätt till att försörjas och få utbildning.

2.2. Anmälan om oro

Samhällets ansvar att skydda barn som far eller misstänks fara illa regleras av socialtjänstlagen i form av utrednings- och anmälningsskyldighet av barns missförhållanden. Socialtjänstens verksamhet utgör en del av varje kommuns ansvar att verka för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver enligt Socialtjänstlag (SFS 2001:453) 2 kap. 1 §.

Socialtjänsten har ett särskilt lagstadgat ansvar för målgruppen barn och unga. I arbetet med barn och unga är socialtjänsten bland annat skyldig att samverka med andra instanser, främja barns möjlighet till att utvecklas och ta ansvar för omsorg av barn som far illa enligt Socialtjänstlag (SFS 2001:453) 5 kap. 1 §.

Anmälningsskyldighet innebär att genast informera socialtjänst vid misstanke om att ett barn far illa. Anmälningsskyldigheten regleras i 14 kap. 1 § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453). Paragrafen om anmälningsskyldighet omfattar myndigheter och

deras anställda vars arbete innefattar barn och unga, hälso- och sjukvård, rättspsykiatrisk verksamhet, socialtjänst, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Anmälningsskyldigheten omfattar också enskilda verksamheter som arbetar med barn och unga eller bedriver verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. Socialtjänst bör enligt 14 kap. 1a § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453), om det bedöms vara barns bästa, initiera så kallade anmälningsmöten där socialtjänst, vårdnadshavare och de som lämnar en orosanmälan träffas.

Allmänheten har rätt och bör upprätta en orosanmälan vid misstanke om att ett barn far illa enligt Socialtjänstlag (SFS 2001:453) 14 kap. 1c §. Socialnämnden kan också uppmärksammas om att ett barn eventuellt far illa genom information vid handläggning av andra ärenden eller genom information från andra tjänstemän inom nämnden (Socialstyrelsen 2019, s. 53).

2.3. Förhandsbedömning

När det kommer till socialnämndens kännedom att ett barn far illa eller misstänks fara illa är socialtjänsten skyldig att utreda barnets behov av stöd och skydd enligt 11 kap. 1 § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453). Ett barn och barnets familj kan aktualiseras hos socialtjänst genom egen ansökan, inkommen orosanmälan om att barnet far illa eller om misstanke om missförhållande kommer till kännedom för socialnämnden på annat sätt. Vid ansökan från den enskilde ska socialnämnden utreda dennes rätt till bistånd i form av stöd och skydd (Socialdepartementet, 2012, s. 60).

All inkommen anmälan om oro som innehåller uppgifter om våldsutsatta barn, barn som har utsatts för övergrepp, våld mot ett barns närstående och barn som har bevittnat våld leder till barnavårdsutredning hos socialtjänsten. Socialtjänsten har i dessa fall inte befogenhet att bedöma att vidare barnavårdsutredning inte ska inledas (SOSFS 2014:4, 6 kap 1 §).

Socialtjänsten betänker barns behov av skydd löpande under pågående utredning av barnets livssituation. När ett barn aktualiseras eller åter aktualiseras hos socialtjänsten görs ett övervägande, en *omedelbar skyddsbedömning* av barnets säkerhet och behov av skydd, vilket regleras i Socialtjänstlag (SFS 2001:453) 11 kap. 1a §.

3. Kunskapsläget

I detta kapitel presenteras en kunskapsöversikt av relevant tidigare forskning för denna studie. Kapitlet inleds med en redogörelse för hur sökning av tidigare forskning har genomförts, vidare presenteras kunskapsläget och avslutningsvis presenteras en sammanfattning av kunskapsläget.

3.1. Sökning av tidigare forskning

Sökning av tidigare forskning har gjorts genom en narrativ litteraturgranskning med avsikt att identifiera vad som hittills har undersökts av studiens teman (Bryman, 2018, s. 131). Studiens teman utgår från frågeställningarna, är relaterade till förhandsbedömningar inom socialtjänst och har identifierats till anmälningsskyldighet, förhandsbedömning som sortering, arbetsmetoden BBIC och barns position i barnavårdsutredningar. Syftet är att identifiera hur fenomenen tidigare har studerats. Kunskapsöversikten urskiljer återkommande perspektiv, resonemang, teorier och tankegångar.

Sökning har genomförts i två elektroniska databaser: Scopus och ProQuest Social Sciences. Trunkering med asterisk har använts för att bredda sökningar; booleska operatörer som "OR" och "AND" har använts för att begränsa antal sökresultat och avgränsa sökningen till studiens teman. Sökning har i första hand gjorts på engelska och med sökorden "Sweden" och "Swedish" för att avgränsa sökträffar till svensk social barnavård. Sökning på engelska har bidragit till en bredare förståelse av teman.

Sökord: "social worker", "social work*", assessment, "intake assessment", "first assessment", "pre-assessment", concern, "notification of concern", "child protection", "child and protection social work*", child, children, parent, parents, decision-making, qualitative.

3.2. Anmälningsskyldighet

En svensk kvantitativ studie från 2016 (Svärd 2016) visar att yrkesgrupperna läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och socialarbetare inom sjukvård, som medverkat

genom självskattning, har bristande kunskap om anmälningsskyldighet. Studien, som är en del av en avhandling, har undersökt hur ansvaret att orosanmäla barn som riskerar att fara illa fördelas mellan yrkesgrupperna och vilka faktorer som de professionellas bedömning att upprätta en sådan orosanmälan baseras på. Studien använder teorier om professioner, känslor och normer såsom rolltagning i interprofessionella arbetsgrupper och Lipskys (2010) begreppsapparat om gräsrotsbyråkrati för att utröna skillnader mellan hur grupperna agerar i sin yrkesutövning och hanterar anmälningsskyldigheten. Svärd (2016) undersöker hur anmälaren styrs av känslor och organisationens hierarki i sin bedömning att upprätta en orosanmälan eller inte. I Svärds studie angav samtliga sjukhuskuratorer att de har tillräcklig kunskap om hur socialtjänstlagen reglerar deras yrkesutövning, till skillnad från endast 38 % av undersköterskorna. Studien visar att i synnerhet kuratorerna menar att den som har misstanke om att ett barn far illa ska upprätta en anmälan om oro. Bland undersköterskor, sjuksköterskor och läkare menade majoriteten att den som har misstanken ska anmäla, men det var vanligare inom dessa yrkesgrupper att tycka att läkaren *ansvarar* för att upprätta orosanmälan. Det senare resonemanget går emot lagens intention om anmälningsskyldigheten (Svärd, 2016, s. 113). Eftersom ingen enskild profession inom sjukvård bär ansvaret för att signalera till socialtjänst om barn som misstänks fara illa tar en informell struktur av jurisdiktion form bland professionerna.

3.3. Förhandsbedömning som sortering

Delar av Östbergs avhandling (2010) visar att inkomna orosanmälningar sorteras av socialsekreterare utifrån grad av allvarlighet, om barnet har varit aktuellt inom socialtjänst tidigare och vilka problem som anmälaren har angivit. Sorteringsarbetet är mer komplext om en orosanmälan innehåller flera sammansatta problem. Mest frekvent förekommande problemkategorier i orosanmälningar är kriminalitet, skolgång, hemmiljö, missbruk, våld, konflikter, försummelse eller vanvård, psykiatriska problem och psykisk hälsa. Problemen kategoriseras efter om de härrör från barnet eller föräldern. Bostadsproblem förekommer som orsak till orosanmälningar men kopplas inte direkt till varken förälder eller barn (Östberg, 2010, s. 84).

Samma studie visar att sannolikheten att en förhandsbedömning leder till att utredning inleds ökar om orosanmälan innehåller misstankar om våld, om barnet är en

flicka, om föräldrar gör en egen ansökan om hjälp eller avlastning och om anmälan gjord av en professionell. Resultat av Östbergs forskning (2010) visar att lagstiftningens ambition om skyddsperspektiv för barn och förebyggande insatser inom familjeomsorg ökar sannolikheten för vidare utredning. Orosanmälningar från professionella behandlas som mer trovärdiga än andra anmälningar vid sorteringsarbetet hos socialtjänsten. Det framgår att socialtjänst antar ett starkare skyddsperspektiv vid förhandsbedömning av flickor, men anledningen är oklar. Förhandsbedömningars utfall kan dock inte förklaras av barnets ålder. Det är motsägelsefullt att lagstiftningens skyddsperspektiv får genomslag baserat på barns kön men inte på barns ålder. Generellt kategoriseras barn som mer skyddslösa ju yngre barnen är, men forskningsresultaten visar att detta inte gäller vid förhandsbedömning (Östberg, 2010, s. 108).

3.4. Arbetsmetod BBIC

Svensk social barnavård har förändrats och fortsätter förändras av implementeringen av bedömningsverktyget BBIC. En svensk studie från 2014 har använt metodtriangulering för att undersöka hur beslutsunderlag inom socialtjänsters barnavårdsärenden har förändrats av införandet av metoden BBIC (Matscheck & Berg Eklundh 2014). Sju socialtjänsters skriftliga bedömningar utvärderades kvantitativt och de som hade genomfört bedömningarna intervjuades. Resultatet visar ett förbättrat barnperspektiv och rikare bedömningsunderlag, dock på bekostnad av större mängd administration för socialsekreterare. Studiens resultat visar att bedömningar inom social barnavård numera görs med ett större fokus på barns behov och med förbättrade bedömningar av föräldrars förmåga att tillgodose dessa. Införandet av BBIC bidrog dessutom till att bedömningsarbetet innehåller mer informationsinhämtning om barnets omkringliggande situation av familj och miljö. Socionomer vittnar om att dokumentationen av barnavårdsutredningar är mer omfattande och håller högre kvalitet (Matscheck & Berg Eklundh, 2014, s. 193).

Forskningsresultaten är dock motstridiga. I en avhandling från år 2013 undersöktes hur socialsekreterare dokumenterar barns röst och barns rättsliga ställning i barnavårdsutredningar (Hultman 2013). Avhandlingens fyra delstudier utgår från en teoretisk tolkningsram av rättsliga villkor, teorier om barn som subjekt och socialt aktörskap. Empirin har i huvudsak kartlagts genom kvantitativ och kvalitativ

diskursanalys av socialsekreterares skriftliga bedömningar, beskrivningar och dess argument (Hultman 2013). I Hultmans avhandling (2013) framkommer resultat som visar att socialsekreterares redogörelser för barnets röst är förenklade och varierande i kvalitet. Det framgår att barns negativa upplevelser redogörs för mer utförligt än positiva sådana. Socialsekreterare prioriterar att beskriva barns situation mer omfattande om denna är problematisk. När barnet berättar om sin bild av sina behov framåt beskrivs dessa simplificerat i barnavårdsutredningar (Hultman, 2013, s. 37).

Även Matscheck och Berg Eklundh (2014) framhåller mängden dokumentation och administration vid användning av utredningsmetoden BBIC som arbetsmetodens tydligaste nackdel (Matscheck & Berg Eklundh, 2014, s. 204). Utredningar enligt BBIC-metoden ger mer utförliga beskrivningar av barn hälsa, medicinska diagnoser och emotioner vilket kan tolkas bidra till tydligare barnfokus (Hultman, 2013, s. 35). Trots att det betraktas som en fördel visar forskning att BBIC-modellen ändå brister då informationsinhämtningen är bristfällig inom dessa livsområden i barnets utredning. Avsaknad av korrekt information om barns situation kan leda till att socionomers beslut baseras på *frånvaron* av information (Hultman, 2013, s. 35). När beslutsunderlag enligt BBIC-metoden har jämförts med beslutsunderlag utan BBIC-utformning framgår att socialsekreterare generellt gestaltar barnets uppfattning i större utsträckning när utredning genomförs enligt BBIC-modellen. Forskning om barns röst och BBIC understryker dock att formuleringar om barnets egen berättelse är bristfälliga, fåordiga och behöver utvecklas i barnavårdsutredningar (Hultman, 2013, s. 37).

3.5. Barns position i barnavårdsutredningar

Forskningsresultat om barns position i den offentliga sociala barnvården visar att socialsekreterares handläggningsarbete villkoras av lagstiftningen, där utredningstiden kan utgöra ett problem för möjligheten att involvera barnet (Östberg 2010). År 2010 publicerades en svensk avhandling som har undersökt socialsekreterares arbete med och grunder till bedömningar från att ett barn aktualiseras inom socialtjänst fram till beviljad insats. Enligt Östberg (2010) tenderar socialsekreterare att prioritera att bygga tillit och relationer till föräldrar för att underlätta utredningsarbetet. Att involvera barnet genom utredningssamtal är resurskrävande

i avseende av engagemang och tid för socialsekreterare. Utredningssamtal med barn kräver vårdnadshavares samtycke och riskerar att skada förtroendet för socialtjänsten hos föräldrar eller bidra till negativa konsekvenser för barnet i hemmiljön (Östberg, 2010, ss. 202-203).

Hultman (2013) påvisar också att beslutsunderlag i barnavårdsutredningar som behandlar barns psykiska och fysiska hälsa fokuserar främst på föräldrars oförmåga att möta barnets behov och föräldrabeende som följd av barnets dåliga mående. Beskrivningarna argumenterar för insatser som motiveras av barnets mående men orsaken porträtteras i utredningar med tyngdpunkt i bristande föräldraförmåga (Hultman, 2013, s. 36).

Forskningsresultaten i Hultmans avhandling (2013) visar dessutom att barnets röst är generellt frånvarande i socialsekreterares bedömningar av barns behov. Barns röst används för att bekräfta den uppfattning som övriga referenspersoner, som kontaktats av socialtjänsten inom barnets utredning, har om barnets situation. Socialsekreterare beskriver barnets berättande i barnavårdsutredningar utifrån barnets *förmåga* att återge sin situation och mer sällan barnets *egen bild* av situationen (Hultman, 2013, s. 37).

Delar av Matscheck och Berg Eklundhs (2014) forskning om barnavårdsutredningar i Sverige enligt BBIC-metoden har undersökt hur barns ålder relaterar till om utredningar har barn- eller föräldrafokus eller fokuserar på både barn och föräldrar. Det framkommer att utredningar av barn i åldrarna 0-6 år enbart har föräldrafokus eller gemensamt fokus på föräldrar och barn. Utredningar av barn i åldrarna 7-12 år har ett mer jämnt fördelat fokus, där barnfokus ökar, föräldrafokus minskar och gemensamt fokus på barn och föräldrar minskar. I utredningar av tonåringar 13-18 år minskar både föräldrafokus och gemensamt fokus på barn och föräldrar ytterligare, samtidigt som barnfokus återigen ökar. Sammanfattningsvis involveras äldre barn mer än yngre barn i barnavårdsutredningar (Matscheck & Berg Eklundh 2014).

3.6. Sammanfattning av kunskapsläget och teoretiska perspektiv

Kunskapsläget visar ett övervägande föräldrafokus i socialsekreterares arbete med att bedöma barns situation, vilket kan tolkas som att barn osynliggörs i beslutsunderlag. Höga krav på dokumentation av professionellas handläggning inom social barnavård förklarar ske på bekostnad av barnfokus. Den forskning som jag har mött inom ramen för denna studie pekar på att barns röst bör tillmätas större värde i socialtjänstens arbete med målgruppen, samtidigt som införandet av BBIC har gett effekt i form av att barnets egen berättelse om sin situation redogörs för utförligare. Socialsekreterares perspektiv på de bedömningar de genomför och beslutsprocesser är ett välbeforskat område, precis som barns rättigheter och barns röst är. När jag har sökt efter tidigare forskning om *förhandsbedömningar* har jag funnit forskning om bedömningar och beslutsprocesser i social barnavård, utredningar och forskning om riskbedömning av ofödda barn. Det sistnämnda kan visserligen tolkas som en bedömning som görs i förhand, men avser inte den specifika del av socialtjänstens praktik *förhandsbedömning* som min studie syftar på.

Min studie skiljer sig delvis från tidigare forskning. I likhet med Svärds (2016) avhandling behandlar min studie faktorer som påverkar professionellas bedömningar då barn misstänks fara illa. Jag undersöker socialsekreterarens perspektiv på hinder och strategier som den använder vid inkommen orosanmälan och riktar därför mer fokus på *hantering* än upprättande av orosanmälan som Svärd (2016) behandlar. Min studie har flera likheter med Östbergs (2010) studier. Socialsekreterares perspektiv har i likhet med min studie inhämtats genom intervjuer, men med främst fokus att förstå bedömningar utifrån en socialpolitisk analys, socialsekreterares organisatoriska villkor och teorier om professionella (Östberg 2010). En distinkt skillnad är också att Östbergs (2010) studier behandlar *orsaker* till socialsekreterares bedömningar av barn, inte hur socialsekreterare beskriver att de genomför förhandsbedömningar *som praktik* i förhållande till barns rätt och röst. När det gäller Hultman (2013) behandlar min studie också socialsekreterares arbete med bedömningar av barn som befaras fara illa, men min studie rör socialsekreterares beskrivningar av deras praktiska arbete med och strategier att tillvarata barns röst vid förhandsbedömningar medan Hultman (2013) undersöker bedömningsprocessen och barns position i skriftliga beslutsunderlag av socialtjänst. Matscheck

och Berg Eklundh (2014) har undersökt effekter av införandet av arbetsmetoden BBIC i svensk socialtjänst. Deras studie genomfördes med en kombinerad metod av både kvantitativ och kvalitativ datainsamling: socialsekreterares skriftliga bedömningar och socialsekreterarnas beskrivningar av dessa. Min studie har också undersökt socialsekreterares beskrivningar av sitt arbete med bedömningar, men skiljer sig i avseende att min studie enbart använt en kvalitativ metod och syftar till att förstå hur förhandsbedömningar praktiskt genomförs, inte hur socialsekreterare resonerar vid bedömning inom sådana eller hur införandet av BBIC inverkar på socialsekreterares bedömningar och beslutsunderlag.

4. Teoretisk tolkningsram

Denna studie handlar om socialsekreterares upplevelser av möten med klientfamiljer och andra professioner inom ramen för förhandsbedömningar som praktik. Både problematiska och underlättande faktorer i samarbete och samverkan avhandlas samt hur socialsekreterare beskriver att de tillvaratar barns röst och rätt. Min studies empiri analyseras därför med hjälp av Erving Goffmans (1959) teori om roller och Michael Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkratens dilemman. De teoretiska ramverken har valts för att hjälpa till att förstå socialsekreterarens organisatoriska och relationella villkor vid förhandsbedömningar. Min studies analysredskap är dessutom avsedda att bidra till en djupare förståelse för hur barnets rättigheter kan tillvaratas i mötet mellan socialsekreterare och familj vid förhandsbedömningar. De teoretiska ramverken används för att förstå socialsekreterares organisatoriska dilemma, organisationens målsättning i kontradiktion, klientnära kontakter, klientmötet som iscensatt och bedömningar som oundvikligen är värdebaserade.

Enligt Hasenfeld (2015) tar den enskildes upplevelse av sina sociala rättigheter form i mötet med den människobehandlande organisationen. De sociala rättigheternas innebörd, omfattning och styrka synliggörs genom de bedömningar som anställda i den människobehandlande organisationen gör. Hasenfeld (2015) framhåller att det är ofrånkomligt att professionella inom välfärden fattar värdebaserade beslut. Moraliska antagande präglar mötet mellan individ och organisation, men också mötet mellan olika professioner inom välfärden. Av denna anledning behöver yrkesutövare likt socialsekreterare ha insikt i och anta ett kritiskt förhållningssätt till den egna organisationen (Hasenfeld, 2015, s. 17). Begreppet *människobehandlande organisation* är behjälpligt för att kontextualisera empirin i denna studie eftersom arenan för den enskildes rättigheter kan ramas in. Vid förhandsbedömningar möter socialsekreterare även andra professioner och huvudmän vid samverkan och så kallade anmälningsmöten. Lagstiftningen behandlar samhällets skydd av barn och hur barns rättigheter ska upprätthållas vid förhandsbedömningar, samtidigt som moraliska värderingar präglar de bedömningar som socialtjänst gör.

4.1. Michael Lipskys teoretiska ramverk om gräsrotsbyråkrati

Michael Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkratier och gräsrotsbyråkrater ger denna studie ingång till att förstå bedömningsprocessen i om barn har behov av skydd eller inte från samhället samt hur gräsrotsbyråkraten, socialsekreteraren, förhåller sig till andra aktörer vid bedömningar. Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater hjälper till att skapa en djupare förståelse för yrkesutövares sorteringsarbete vid beslut och bedömningar. Sortering inom den människobehandlande organisationen är värdebaserat enligt Hasenfeld (2015). Valet att använda Lipskys teori motiveras av dess bidrag att förstå socialsekreterares yrkesutövning med hjälp av begreppen handlingsutrymme, byråkraten som policyskapare och organisatoriska villkor om begränsade resurser och medborgares efterfrågan av samhällets tjänster.

Michael Lipsky (2010, s. xi) utarbetade ett teoretiskt ramverk för yrkesmässiga villkor och dilemman inom offentlig verksamhet. Det teoretiska ramverket är applicerbart på yrkesgrupper såsom poliser, domare, lärare men även socialarbetare. Lipsky (2010, s. xi) kallar dessa yrkesgrupper för *gräsrotsbyråkrater*. Gräsrotsbyråkraten har en roll som *policymaker*. Gräsrotsbyråkratens, i detta fall socialsekreterarens, många individuella bedömningar summeras och *utgör* i förlängningen organisationens riktlinjer för handling (Lipsky, 2010, s. 3, s. 13). Gräsrotsbyråkratens agerande befäster och utgör organisationens policy för vilka medborgare som ges tillgång till välfärdstjänster och därmed vilka möjligheter till ett fullgott liv individen har (Lipsky, 2010, s. 9). Teorin om gräsrotsbyråkrati beskriver de dilemman som individen möter, verkar inom och hanterar i sin yrkesroll inom välfärden. Gräsrotsbyråkraten befinner sig i konflikt mellan tillgång och efterfrågan av välfärd samt organisationens mål. Lipsky (2010, s. xi) urskiljer i huvudsak två särdrag hos *gräsrotsbyråkrater*. Dels har gräsrotsbyråkraten *direktkontakt* med och därmed sannolikt mest kännedom om den givna medborgaren, och dels har gräsrotsbyråkraten ett förhållandevis stort *handlingsutrymme* att bedöma och besluta om medborgares tillgång till välfärdens tjänster. Handlingsfriheten, eller handlingsutrymmet, är dock ytterst villkorat av den lagstiftning som den offentliga verksamheten lyder under, men utrymmet att handla är också starkt begränsat av den egna organisationens, *gräsrotsbyråkratins*, brist på resurser. Lipsky (2010, s. xi) framhåller att trots att handlingsutrymmet för beslutsfattande är omfattande, saknar

gräsrotsbyråkraten väsentliga resurser. Ekonomiska medel, tid och information beskrivs som otillräckliga inom gräsrotsbyråkratens yrkesutövning, vilket leder till att kvaliteten på gräsrotsbyråkratens bedömningar får lida. Medborgarnas bästa och organisationens budget kan stå i direkt motsats till varandra. Gräsrotsbyråkratin, liksom socialtjänst, har motsägelsefulla och idealiserade mål. Det gör det svårt för gräsrotsbyråkraten att uppnå målen i sin yrkesutövning (Lipsky, 2010, s. 40). Organisationen präglas av motstridiga mål. I arbetet med familjer är socialtjänstens mål att både skydda barn och att verka för positiv förändring i barnets ursprungsmiljö, familjen. Lipsky (2010, s. 54) argumenterar för att gräsrotsbyråkratins tjänster är eftertraktade eftersom samhället i vissa fall helt saknar andra aktörer som erbjuder dessa. Medborgaren är därför utlämnad till att vända sig till myndigheten för att få sitt behov tillgodosett. Om andra aktörer erbjuder de tjänster som medborgaren behöver, men medborgaren saknar ekonomiska resurser att köpa dessa, befinner sig medborgaren i en ännu starkare beroendeställning till gräsrotsbyråkratin och gräsrotsbyråkratens bedömningar (Lipsky, 2010, s. 54). Lipsky (2010, s. 46) menar också att allmänheten har förväntningar på hur gräsrotsbyråkraten ska sköta och prioritera sitt arbete. Socialsekreterares bedömningar granskas av allmänheten. Det kan förklaras av att de enskilda medborgarna har väldigt brett varierande behov och önskemål. Lipsky (2010, s. 46) ger föräldrar till elever som exempel. Vissa föräldrar föredrar att läraren ska arbeta för att eleverna når kunskapsmålen, medan andra föräldrar anser att lärarens främsta uppdrag är att förbereda elever för yrkeslivet genom praktiska moment och värdegrundsarbete. Diversiteten i medborgarnas kritik utgör ett av gräsrotsbyråkratens dilemman i sin yrkesutövning.

4.2. Erving Goffmans teori om roller - ett dramaturgiskt perspektiv på social interaktion

För att också mer ingående förstå hur socialsekreterarna beskriver sitt arbete behöver denna studie dessutom ett ramverk som är behjälpligt för att analysera de olika roller socialsekreteraren intar i mötet med klienter och andra professioner. Erving Goffmans teori om roller (1959) har valts för att bidra till fler perspektiv på socialsekreterarens dilemman och en ökad förståelse för de olika rollernas betydelse och *agendor*. Rollteorin ger nya infallsvinklar på mötet som *iscensatt*, vilka

roller socialsekreteraren tar beroende på situation samt hur den fysiska omgivningen används för att uppnå samtals syfte.

Sociologen Erving Goffman (1959) ägnade sig åt att studera individers roller vid samspel med varandra (s. 218). Han utarbetade en teori om roller för att analysera mellanmännsliga interaktioner. En modell, bestående av teatermetaforer, ger förklaringar till hur människan handlar för att uppnå ett syfte om hur hon vill bli uppfattad (Goffman, 1959, s. 9). Rollteorin erbjuder en uppsättning av begrepp som blir behjälpliga för att analysera och förstå varför samtal förs på ett visst sätt, hur samtalets fysiska plats påverkar interaktioner, hur samtalsparternas respektive agendor inverkar på samtalsprocesser och hur samtalsparterna gör både strategiskt medvetna och omedvetna val av hur de presenterar sig själv inför varandra (Goffman, 1959, s. 73).

Sociala situationer liknas vid skådespel där deltagarna antar valda *masker*, eller roller, styrt av mötets, eller föreställningens, kontext. I Goffmans modell agerar människan genom att kontrollerat presentera sig själv genom sin förmåga att *göra intryck* genom att *uttrycka sig* i främst förekommande syfte att porträttera sig själv fördelaktigt. Goffman skiljer på ofrivillig och överlagd expressivitet av ord, känslor och handlingar i mellanmännsliga möten (Goffman, 1959, s. 11). Planerat agerande menas utgöra majoriteten av interaktion i sociala samspel, men ofrivilliga uttryck kan oförutsett bli en del i ett socialt sammanhang om individen gör ett omedvetet misstag som avslöjar dennes egentligen önskan eller agenda (Goffman, 1959, s. 73). Vi kan därför anta att människan förställer sin kommunikation och sina uttryck i närvaron av andra. Hennes sanna avsikt kan enbart förstås indirekt genom vår tolkning av denna framställning. De som betraktar den som uppträder i en roll, publiken eller vittnena, har inte densamma förståelse av individens roll som individen själv. Till social interaktion, skådespelet, hör att de betraktande ser och tolkar den presenterade masken (Goffman, 1959, s. 35). Den betraktade är mer eller mindre övertygande om det manuskript som hon väljer för sin roll. Goffman myntar begreppet *fasad* för att särskilt betona regelbundenheten i upprätthållandet av masken, där fasadens uttryck bidrar till att definiera den sociala situationen och masken inför dess betraktare som sammanhållna (Goffman, 1959, s. 28). Samtidigt utgör upprätthållandet av en roll ett självförverkligande hos individen. Rollen tillhör individens

uppträdande men befäster också den individen ämnar att vara; hur masken används inverkar på jaget och vice versa (Goffman, 1959, s. 210).

Människan tar sig an olika masker eller roller, som ligger närmre eller längre ifrån det egentliga jaget, avhängigt var rollen spelas. Goffman exemplifierar detta med metaforer om främre och bakre regioner: frontstage och backstage. I en främre region presenterar människan sig själv mer efter vad hon vill att hennes roll ska uppfattas som utåt. I en främre region visas det som gagnar hennes agenda i interaktionen med andra. Det samma sker i en bakre region, men där sker samtal med uttryck och åsikter som ligger närmre henne själv och längre från hennes roll (Goffman, 1959, s. 208). Backstage försiggår det som hon inte vill exponera. Goffmans rollteori betonar att även roller spelas backstage, men att de skiljer sig i enlighet med resonemanget ovan från de som spelas frontstage (Goffman, 1959, s. 97).

Inramningen där interaktionen äger rum, *scenen*, är avgörande för skådespelet eftersom villkoren för platsen ger hur rollerna spelas (Goffman, 1959, s. 208). Förutsättningarna för social interaktion betingas av det fysiska rummet och dess innehåll, där det senare benämns som rekvisita i Goffmans modell om rollteori. Rekvisitans funktioner är många. Den kan bland annat brukas av samtalsdeltagare som symboler för att påverka hur rollernas status blir erkänd, hur kommunikationen iscensätts och i form av medel för att leda interaktionen dit samtalsdeltagaren avser (Goffman, 1959, s. 29).

5. Metod

Detta kapitel beskriver studiens metodologiska arbetsgång. Först redogörs för studiens vetenskapsteoretiska ansats och metodval och relevant förförståelse. Sedan ges information om urvalsprocessen, informanterna, hur studiens intervjuer genomfördes och hur empirin bearbetades. Till sist avrundas detta kapitel med en diskussion om studiens tillförlitlighet och forskningsetiska överväganden och förhållningssätt.

5.1. Vetenskapsteoretisk ansats och val av metod

Studien undersöker socialsekreterares subjektiva återberättelser av sin praktik att förhandsbedöma barn som misstänks fara illa. Undersökningen utgår från socialsekreterarnas perspektiv på förhandsbedömningar och deras tolkning av dessa (Bryman, 2018, s. 827). Denna studie har därför en tolkande, hermeneutisk, vetenskapsteoretisk ansats som medför att förståelse och kunskap från studiens resultat genereras med hjälp av tolkningar av det (Bryman, 2018, s 56). Det hermeneutiska förhållningssättet innebär att jag har studerat denna studies forskningsfrågor med ett utifrånperspektiv och med ambition om att angripa frågeställningarna med ett teoretiskt ramverk som möjliggör fler, eller nya, sätt att förstå förhandsbedömningar som praktik (Bryman, 2018, s 56).

Studiens frågeställningar har besvarats av empiri som har samlats in med hjälp av genomförande av kvalitativa semistrukturerade intervjuer (Bryman, 2018, s. 563). Den kvalitativa metoden har bidragit till att den subjektiva återberättelsen kan fångas och studiens syfte uppnås. Undersökningen har haft för avsikt att skapa förståelse för den sociala verklighet som förhandsbedömningar äger rum i (Bryman, 2018, s. 455). Den kvalitativa metoden är ett bra sätt att undersöka socialsekreterarnas upplevelser av förhandsbedömningar eftersom de i egenskap av förstahandsinformanter har kunnat berätta om de egna erfarenheterna av mötet med barn och familjer som ska förhandsbedömas. De semistrukturerade intervjuerna har gett studien möjlighet att samla in ett rikt material, i form av djup och nyanser, i intervjupersonernas berättelser om sina upplevelser av förhandsbedömningar.

Studiens frågeställningar handlar om förhandsbedömningar som praktik utifrån praktikernas, socialsekreterarna som genomför dessa, perspektiv.

5.2. Förförståelse

Eftersom jag själv arbetar deltid som socialsekreterare har jag en förförståelse av vad förhandsbedömningar och socialtjänstens arbete med familjer kan innebära. Min förförståelse har bidragit till att jag haft ett gemensamt språk med informanterna vilket medförde att jag upplevde att jag hade lättare att ta till mig empirin. Jag upplevde att jag kände mig bekant med de begrepp som informanterna använde under intervjuerna. Orsaken är troligen att jag är bekant med socialkontoret som miljö, det arbete som utförs där och har självupplevda erfarenheter av dilemman som socialsekreterare, vilket Kvale och Brinkmann (2014, s. 150) pekar ut som dels oundvikligt och dels något som kan göra intervjuaren känslig för hur andra arbetsplatser än den egna hanterar yrkesutövningen. Bryman (2018, s. 470) menar att ett fullständigt objektiva förhållningssätt hos intervjuaren är svårt att komma i närheten av, men att forskaren med detta i åtanke, ska säkerställa att denne har handlat i god tro. Förförståelse kan därför tolkas göra strävan efter objektivitet mer orimlig. Min förförståelse har också bidragit till att denna studie bedöms anta en mer abduktiv än induktiv vetenskapsteoretisk utgångspunkt. Innan studiens uppstart trodde jag att studiens informanter skulle lägga vikt vid tidsfristen för förhandsbedömningar på 14 dagar. Mitt antagande innehöll att informanterna skulle lyfta fram att tidsfristen upplevdes kort och i kombination med hög arbetsbelastning därför begränsade deras möjlighet att tillvarata barnets röst och rätt. I mötet med det empiriska materialet visade det sig att så inte var fallet. Informanterna beskriver tidsfristen som något de förhåller sig till och accepterar. Ingen av informanterna i denna studie framförde åsikter om tidsfristens *längd* eller att längden skulle utgöra en utmaning vid förhandsbedömningar. Däremot framkommer i det empiriska materialet att tidsfristen *blir* en utmaning om socialsekreterarna inte kan få tag i vårdnadshavarna eller barnet. Min förförståelse innehöll inte att detta kunde komma att bli ett problem vid förhandsbedömningar. Jag tror därför att min egen upplevelse av att tidsfristen är kort i stället är baserad på att jag är ny i min yrkesroll och har

kortare erfarenhet än vad informanterna har av att genomföra förhandsbedömningar. Empiri om tidsfrist har i denna studie därför behandlats i ett kortare stycke i resultatdelens inledning och har inte brutits ut till ett eget tema i resultatet.

5.3. Kombinerad urvalsprocess

Studiens frågeställningar bedömdes kunna besvaras genom ett ändamålsstyrt urval. Deltagarna är strategiskt utvalda efter kriterier som har formulerats i ljuset av studiens frågeställningar (Bryman, 2018, s. 496). Därtill kunde det första urvalet av informanter generera kontaktuppgifter till ytterligare lämpliga deltagare; urvalet gick från ändamålsstyrt till ett snöbollsurval (Bryman, 2018, s. 504). Urvalsprocessen började med att jag formulerade kriterier för studiens informanter (se avsnitt 5.3.1). När kriterierna hade formulerats kontaktade jag mina kollegor och före detta studiekamrater som är verksamma inom socialtjänst med målgruppen barn och unga. Jag bad dem om tips på personer som matchade studiens kriterier för informanter. I detta skede fick jag kontaktuppgifter till tre potentiella informanter varav två deltog i studien och samtliga bidrog med ytterligare kontaktuppgifter till potentiella informanter. Totalt deltog sex stycken informanter i denna studie. Sammantaget tog jag kontakt med tolv intervjupersoner. En sållade jag bort eftersom denne hade gått i pension. Två personer lämnade återbud till planerade intervjuer. De avböjde att delta på grund av tillfälligt hög arbetsbelastning. En person återkopplade till mig efter att intervjuerna i denna studie hade genomförts. Resterande personer återkopplade inte.

5.3.1. Kriterier för studiens informanter

Studiens informanter är yrkesverksamma som socialsekreterare inom svensk socialtjänst och har socionomexamen. De arbetar med målgruppen barn och unga. I deras arbetsuppgifter ingår att genomföra förhandsbedömningar varje månad.

5.3.2. Information om studiens informanter

Informanterna har olika lång arbetslivserfarenhet. De har socionomexamen och mellan 1,5-15 års erfarenhet som socialsekreterare för målgruppen barn och unga. En av informanterna har 15 års erfarenhet och resterande mellan 1,5-6 års erfarenhet. Inledningsvis eftersträvade denna studie att informanterna skulle ha minst 2 års

erfarenhet av arbete inom socialtjänst med barn och unga. Kriteriet om informanternas specifika längd av yrkeserfarenhet fick revideras då kriteriet försvårade denna kandidatuppsats genomförbarhet. Fyra av informanterna identifierar sig som kvinnor och två som män, vilket bidrar till en spridning i urvalet.

Informanterna har också varierande erfarenhet av att arbeta med förhandsbedömningar. En av informanterna arbetar heltid med socialtjänstens mottagningsfunktion av anmälningar, ansökningar och inkommen oro på annat sätt; denne genomför därför arbetsuppgiften förhandsbedömning flera gånger per dag. En informant genomför förhandsbedömningar varje vecka, men arbetar heltid inom socialtjänstens mottagningsfunktion under flertalet sammanhängande veckor ett par gånger per år. De övriga fyra informanterna genomför förhandsbedömningar varje vecka och enbart i de barnavårdsärenden som de redan ansvarar för att utreda och följa upp beviljade insatser i. Det medför att de har tidigare kännedom om de barn och unga som den inkomna oron behandlar. En av informanterna har befattningen förste socialsekreterare vilket innebär att denne utöver handläggning dessutom arbetsleder andra socialsekreterare. En av informanterna är BBIC-utbildare i sin arbetsgrupp. Det innebär att denne arbetar löpande med handledning av de som har kortare erfarenhet av att arbeta enligt BBIC-metoden. Min tolkning av resultatet är att det inte påverkas av att en informant har befattningen förste socialsekreterare och en arbetar med att utbilda andra inom BBIC. Informanternas svar på studiens intervjufrågor behandlar hur de själva genomför förhandsbedömningar och inte hur de ser på sin arbetsgrupps arbete. Informanterna arbetar regelbundet men olika frekvent med att förhandsbedöma. Det medför att insamlat material speglar socialsekreterare med olika fördelning av arbetsuppgifter.

För att uppnå studiens syfte att ringa in upplevelser av förhandsbedömningar har informanter som tjänstgör i fyra kommuner intervjuats. Fem av informanterna är verksamma i tre kommuner med mellan 9 500 och 12 000 invånare vardera (Statistikmyndigheten SCB 2023). En av informanterna arbetar i en kommun vars befolkningsmängd är cirka 60 000 invånare; det motsvarar en befolkningsmängd som är mellan 5-6 gånger högre än övriga representerade kommuner (Statistikmyndigheten SCB 2023). Detta medför en osäkerhet i huruvida denna informantens deltagande färgas av att vara verksam i en betydligt större kommun än övriga

informanter. Den geografiska spridningen vid insamling av empiri bidrar till ökad överförbarhet av studiens resultat eftersom den geografiska spridningen minskar risken för att resultatet återger arbetssätt på eller arbetsklimat för en specifik arbetsplats eller region. Studiens geografiska spridning möjliggjordes av valet att genomföra empiriinsamling både i fysiska och digitala möten.

5.4. Genomförande av intervjustudie

Informanterna kontaktades via e-mail där information om studiens övergripande syfte och forskningsetiska utgångspunkter var bifogat (se bilaga 1). Sex informanter intervjuades enskilt. Intervjuerna varade under 45-60 minuter och intervjutiden anpassades efter informantens tillgänglighet. Informanterna gavs möjlighet att besluta om intervjun skulle genomföras i digitalt videosamtal eller vid fysiskt möte på deras arbetsplats. Erbjudandet gavs dels för att öka chans till deltagande och av hänsyn till informanternas arbete och dels för att bidra till ett bredare urval i studien. Två intervjuer genomfördes i fysiskt möte och resterande i digitalt möte i programmen Zoom eller Microsoft Teams. Samtliga intervjuer spelades in med ljudupptagning efter att informanterna hade gett sitt muntliga samtycke vid intervjuns början. Samtycket var informerat med hänvisning till att informanterna tagit del av ett informationsbrev (se bilaga 1) för studien i förväg (Vetenskapsrådet 2002). Empiri till studien samlades in med hjälp av en utformad intervjuguide (se bilaga 2). En utarbetad intervjuguide bidrog till att leda intervjun mot studiens teman samtidigt som följdfrågor och tangerande samtalsspår gavs utrymme för. Intervjuguidens funktion var, utöver att leda samtalet, också att nå empiri på ett sätt som gav möjligheten att komma bakom informanternas berättelse och granska det som framställdes av dem (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 148). Studien har eftersträvat att genomföra ett fåtal väl planerade intervjuer med tillhörande väl avvägt analysarbete för att nå en djupare förståelse av extraherad empiri (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 157).

5.5. Bearbetning av empiri och analysmetod

Intervjuerna transkriberades i sin helhet från ljudinspelning. Ljudinspelningen startade efter att närvarande informant gav sitt muntliga samtycke. Ljudinspelning möjliggjorde att jag kunde gå tillbaka till resultatet för att inte missa detaljer vid

arbetet med transkribering. Samtidigt kunde jag lära känna empiri utifrån både vad som sades och hur det sades (Bryman, 2018, s. 577). Ordagrann transkribering har inte genomförts i strikt mening. Förenklingar har gjorts för att spara tid. Mellanord som "så" eller "liksom" har tagits bort för att öka läsbarheten och få fram textens kärna. Ordagrann transkribering hade haft fördelen att inget material hade lämnats utanför. Empiri bearbetades vidare genom tematisk analys där materialet sorterades i identifierade teman. Tematisk analys har enligt Bryman (2018, s. 703) inget entydigt arbetssätt och tema har ingen konkret definition. Däremot kan teman definieras som en kategori som identifieras av forskaren utifrån studiens data eller som är kopplat till studiens fokus och forskningsfrågor (Bryman, 2018, s.703). Jag gick tillväga genom att lyssna på ljudinspelningarna av empirin och läsa transkriberingarna flera gånger. Efter det färgkodade jag empirins transkriberingar i tre teman efter hur den kunde besvara studiens frågeställningar: socialsekreterarnas arbete för att säkerställa barns röst och rätt, utmaningar vid förhandsbedömningar som praktik samt socialsekreterares strategier för att tillvarata barns rätt och röst vid förhandsbedömningar. Efter det valde jag underteman som dels var återkommande i materialet och dels kunde hjälpa mig att ytterligare komma djupare i empirin och besvara denna studies frågeställningar. Följande underteman utkristalliserade sig: intentionen att genomföra barnsamtal, att inleda framför att inte inleda barnavårdsutredning, anmälningsskyldighet, kvaliteten på information i inkommen anmälan om oro, vårdnadshavares tillgänglighet, socialsekreterares strategier för att inhämta barns röst i barnsamtal och socialsekreterares upplevelser av anmälningsmöten.

I analysmetoden har jag haft fokus på likheter snarare än olikheter i informanternas berättelser. Som en effekt av mitt sätt att gruppera teman och söka likheter präglas det insamlade materialet av en samstämmighet inom de teman som studiens informanter berättar om. Informanterna återkommer till sin ambition att alltid inhämta barnets berättelse och hitta alternativ till hur inhämtningen kan göras. De berättar om sina relationer till andra aktörer som skola, hälso- och sjukvård, upplevd bristfällig information i inkommen orosanmälan samt diskuterar hur anmälningskyldighet och anmälningsmöten påverkar deras arbete med förhandsbedömningar. Informanterna berättar om hur viktigt det är att bygga en god relation med vårdnadshavare för att dels öka chansen till kontakt med dem och dels öka vårdnadshavarnas

mottaglighet för att ta emot stöd. Jag har fått en ganska god grund för att kunna säga hur urvalet upplever deras arbete med förhandsbedömningar, vilka utmaningar de möter och vilka strategier de använder för att tillvarata barns röst och säkerställa barns rätt vid förhandsbedömningar.

När empirin hade grupperats i teman extraherades citat som framhåller kärnan i och satte fingret på informantens svar i intervjun. Därefter har citaten behandlats fristående genom att analyseras separat med hjälp av de teoretiska ramverken. Citaten har också analyserats i relation till den tidigare forskningen på området.

5.5.1. Val av teori och abduktivitet

Studien har en tolkande ansats av data insamlad genom en kvalitativ forskningsmetod. Empiri utgör därför utgångspunkten för studiens val av teori och analysarbete (Bryman, 2018, s. 458). Ett induktivt arbetssätt i strikt bemärkelse har inte tillämpats eftersom en initial önskan om att förstå socialsekreterares upplevelser av strategier formade studiens forskningsfrågor. Studien har en hermeneutisk ansats men jag har använt teoretiska begrepp genomgående i forskningsprocessen. Arbetssättet har därför pendlat mellan empiri och teori och kan snarare bedömas vara abduktivt och mer induktivt än deduktivt. Ett mer induktivt arbetssätt har gett fördelen att jag har kunnat utgå från empirin för att finna de teorier som på bästa sätt förklarar empirin i nytt ljus (Bryman, 2018, s. 462).

5.6. Studiens tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning kan studier granskas och värderas utifrån fyra kriterier av *tillförlitlighet*. Min studies grad av tillförlitlighet diskuteras därför här med hjälp av begreppen trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att styrka och konfirmera studien (Bryman, 2018, s. 467).

En kvalitativ studies *trovärdighet* baseras på att dess framställning av den sociala verklighet som den beskriver kan accepteras av läsaren. Eftersom kvalitativ forskning skildrar just *en* social verklighet, bedöms dess trovärdighet om studiens genomförande har följt gällande regler och att forskaren delger rapportens resultat med deltagarna. Deltagarna ska ges tillfälle att bekräfta att rapporten

överensstämmer med den verklighet som de har återgett vid intervjuerna (Bryman, 2018, s. 467).

Överförbarhet vid kvalitativ forskning avser i vilken grad urvalet och resultatet kan säga något om populationen i stort (Bryman, 2018, s. 468). Jag bedömer att studien uppnått en relativt hög mätnad i det insamlade materialet. Jag tror inte att fler informanter hade bidragit till väsentligt rikare material i form av fler teman. Dock innefattar studien främst ett urval som är verksamma i normalstora kommuner med kort arbetslivserfarenhet. Studien kan därför inte adressera hur socialsekreterare med lång arbetslivserfarenhet upplever sitt arbete med förhandsbedömningar. Studien kan heller inte dra några slutsatser om hur uppfattningar hos yrkesverksamma i större städer och landsbygd skiljer sig åt. Om urvalet hade innefattat fler informanter med längre erfarenhet eller yrkesutövare i stora kommuner hade troligen studien kunnat utröna huruvida de faktorerna påverkar arbetet med förhandsbedömningar.

Inom kvalitativ forskning handlar *pålitlighet* om huruvida en studie går att replikera med samma resultat. För att skapa en pålitlig studie krävs därför att forskare noggrant redogör för och dokumenterar sitt tillvägagångssätt, dels för att det ska kunna granskas av utomstående och dels för att studien ska kunna återskapas (Bryman, 2018, s. 468). Jag har förhållit mig till detta genom att redogöra för min studies forskningsprocess så detaljerat som möjligt i detta kapitel. Jag har lagt särskilt vikt vid att vara transparent i urvalsprocess, information om informanterna och försökt att inte frångå intervjuguiden vid insamling av empiri. Det sistnämnda visade sig vara svårare än jag hade räknat med. Efter att ett par intervjuer hade genomförts upptäckte jag att några av frågorna i min intervjuguide (se bilaga 2) uppfattades ha samma innebörd av informanterna. Dessutom märkte jag att min fråga om förhandsbedömningar som görs tillsammans med en kollega saknade värde för min studie. Få av informanterna delgav sina eventuella erfarenheter av det. För att öka min studies grad av pålitlighet har jag redogjort för hur min egen förförståelse har påverkat studiens resultat (se avsnitt 5.2).

Tillförlitlighetens sista del av kriterium handlar om objektivitet. En studies möjlighet *att kunna styrkas och konfirmeras* inbegriper att forskaren, trots viss grad av

subjektivitet, kan hävda att denne har handlat i god tro och inte låtit forskningsprocessen styras av dennes egna värderingar (Bryman, 2018, s. 470). Min förförståelse av denna studies tema har sannolikt påverkat studien genom att jag oundvikligen bär med mig egna erfarenheter av att exempelvis genomföra förhandsbedömningar av barn. Samtidigt har jag varit medveten om att jag har dessa egna erfarenheter och arbetat för att vara kritisk till dessa.

5.7. Forskningsetiska överväganden

Jag har fått kontakt med studiens informanter tack vare mitt kontaktnät. När jag bad mitt kontaktnät om förslag på informanter informerade jag samtidigt om att jag inte hade för avsikt att intervjua någon som jag har eller har haft en arbets- eller studiekollegial relation till. Jag gjorde detta forskningsetiska ställningstagande eftersom jag ville minimera risken att min tolkning av empirin skulle färgas av mina privata relationer och tidigare personliga erfarenheter av intervjupersonerna. Å ena sidan underlättade mitt kontaktnät studiens genomförbarhet, å andra sidan medförde det ett forskningsetiskt övervägande. Valet av intervjupersoner avgjordes av och färgades av mina intervjupersoner och de relationer mina kollegor har till dessa. Jag bedömde att fördelarna övervägde nackdelarna eftersom denna studie inte i första hand behandlar socialsekreterares erfarenheter av sina kollegor eller sin arbetsplats.

Förhandsbedömningar involverar fler betydelsefulla aktörer och deltagare, såsom barn, föräldrar, skol- och vårdpersonal, utöver socialsekreterare. Studiens frågeställningar är inte riktade för att fånga in hur de ser på förhandsbedömningar. Givet ramarna för denna studie har jag gjort bedömningen att genomförandet är tillräckligt för att förstå praktiken utifrån socialsekreterares perspektiv. Jag har därmed valt bort andra viktiga gruppers perspektiv.

Eftersom jag är student vid socionomprogrammet och tjänstgör som socialsekreterare finns det en möjlighet att de som jag har intervjuat i denna studie är potentiella arbetsgivare och tänkbara kollegor. Min bedömning är att detta inte har påverkat resultatet nämnvärt. Mina argument är att mitt bemötande, i rollen som student eller socialsekreterare, inte skulle skilja sig åt samt att jag i dagsläget inte

är intresserad av att byta arbetsplats. Med det sagt upplever jag samtidigt att jag agerat självmedvetet i möte med informanterna.

Majoriteten av denna studies intervjuer har genomförts i digitala möten, vilket jag också anser utgör ett forskningsetiskt övervägande. Studiens intervjuer, både de som genomfördes i fysiskt möte och de som genomfördes i digitalt möte, var mellan 45-60 minuter långa. Jag kan inte se att formatet har påverkat intervjuernas *längd*. *Innehållsmässigt* kan finnas en risk för att intervjuer som har genomförts i digitalt format blir mindre personliga än intervjuer i fysiskt möte. När empirin har bearbetats framgår inga märkbara skillnader i resultatet i detta avseende. Samtliga informanter har besvarat intervjuguidens frågeställningar genom att återge sina perspektiv på förhandsbedömningar som praktik på likvärdigt utförliga sätt. Jag tror därför att *hur* informanterna delger sina personliga upplevelser har präglats mer av vem informanten är som person än intervjuernas format. Risken att få ett tunt material i *digitala intervjuer* har vägts mot nyttan av att digitala intervjuer har möjliggjort fler deltagare i studien och ökat urvalets spridning.

5.8. De fyra forskningsetiska principerna

I detta avsnitt presenteras hur denna studie har förhållit sig till de fyra forskningsetiska huvudkraven som utgör individskyddskravet inom forskning: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

Min studie förhåller sig till *informationskravet* genom att informanterna har informerats med hjälp av ett informationsbrev inför deras deltagande i studien (se bilaga 1). Bilaga 1 innehåller information om studiens syfte, kontaktuppgifter till mig och ansvarig handledare samt att studien genomförs inom ramen för socionomprogrammet vid Institutionen för socialt arbete på Göteborgs universitet. Informanterna har vidare fått muntlig information om intervjuernas längd.

I denna studie har *samtyckeskravet* hanterats genom att informanternas samtycke till deltagande har inhämtats muntligt. De har informerats om att deltagandet sker frivilligt och att de när som helst kan avbryta fortsatt medverkan utan att ange skäl. Informanterna informerades om att avbruten medverkan hade inneburit att uppgifter

från och om denne hade destruerats. Vid intervjuernas start tillfrågades informanterna om de samtycker till att intervjun ljudinspelades; samtliga svarade ja.

Denna studie har förhållit sig till *konfidentialitetskravet* genom att informanterna har fått fiktiva namn. Jag har valt att utelämnat information som kan härledas till vilken kommun eller arbetsplats som informanterna tjänstgör på. I avsnitt 5.3.2 finns information om kommunernas storlek och deltagarnas arbetslivserfarenhet men jag har haft som ambition att enbart specificera de uppgifter som krävs för att läsaren ska förstå vad empirin speglar. Digitala uppgifter och material som jag har samlat in i denna studie är lösenordsskyddade. Fysiska utskrifter har strimlats löpande.

Min studie har förhållit sig till *nyttjandekravet* genom att insamlat material och uppgifter om studiens informanter enbart används inom ramen för denna studie och kandidatuppsats. När kandidatuppsatsen har examinerats med godkänt resultat kommer allt digitalt och fysiskt material att destrueras. I enlighet med Vetenskapsrådets (2002, s. 15) rekommendationer om god forskningssed tillfrågades alla informanter om de vill ta del av slutprodukten av denna studie. Alla svarade ja och därför distribueras studien till vederbörande när uppsatsen har examinerats med godkänt resultat.

6. Resultat och analys

Studiens resultat presenteras här i tre delar. Först presenteras hur socialsekreterare beskriver att de arbetar med bedömningar inom förhandsbedömningar för att säkerställa barns rättighet att komma till tals. Sedan presenteras utmaningar som socialsekreterare möter i arbetet med förhandsbedömningar. Till sist presenteras de strategier som socialsekreterare beskriver att de använder för att tillvarata barns röst. Informanterna har fått fiktiva namn för att de ska kunna särskiljas i resultatet. Pseudonymerna är Anna, Barbro, Carl, Doris, Elin och Frida.

6.1. Barns rätt att komma till tals

I detta stycke presenteras resultat som handlar om hur socialsekreterarna i denna studie beskriver att de hanterar barns rättighet att komma till tals vid förhandsbedömningar. Socialsekreterarna berättar på olika sätt hur de tar ställning att inleda framför att inte inleda vidare barnavårdsutredning.

Alla av studiens informanter berättar att de fattar beslut om att inleda vidare barnavårdsutredning om de vid förhandsbedömningen har en oro för familjen eller barnet. Barbro beskriver att hon dessutom kan välja att besluta om att inleda utredning för att ge barnet *möjlighet* att göra sin röst hörd. Socialsekreteraren Barbro berättar om sin erfarenhet av förhandsbedömningssamtal med barn som kommunicerar fåordigt.

Då inleder vi oftast också för att ge barnen en möjlighet att få prata och känna att det är... att de [barnen] har den möjligheten. Inte säkert att de pratar mer, men då får de i alla fall möjligheten. /.../ Det beror ju givetvis på vad anmälan handlar om, men mycket fokus läggs givetvis på barnens upplevelse så. (Barbro)

Citatet visar att socialsekreteraren både sätter ord på och håller fokus på barnets röst och rätt att komma till tals. Dessutom framgår att hon har intentionen att hitta ett sätt att underlätta att tillgodose barnets rätt att få sin röst hörd. Barbro använder sitt handlingsutrymme genom att prioritera att vara tillgänglig för barnet genom en

vidare barnavårdsutredning. Citatet kan förstås som att Barbro använder en strategi genom att inleda utredning för att kunna ha fler barnsamtal och inhämta barnets röst. I enlighet med Lipsky (2010) använder gräsrotsbyråkraten, i detta fall socialsekreteraren Barbro, sitt handlingsutrymme genom att prioritera sina arbetsuppgifter. Hon väljer vad hon är angelägen om att lägga sin arbetstid på; här att inleda utredning för att barnets rätt ska tillvaratas. Vidare kan ställningstagandet att inleda utredning för att höra barnet analyseras med hjälp av Goffmans (1959) resonemang om hur individen väljer att framställa sin roll. Socialsekreteraren uttrycker en ambition att uppfattas som tillgänglig för barnet. Hon vill vara till hands eftersom det främjar hennes *agenda* att få barnet att tala och berätta mer om sin situation för henne. Socialsekreteraren påverkar den sociala interaktionen genom sina uttryck som ska påverka barnet att uppleva henne som nåbar. I rollen som den tillgängliga socialsekreteraren ska *akten förlängas* för att samtalens syfte ska uppnås.

En annan informant, Carl, berättar att han använder strategin *att inleda utredning framför att inte inleda utredning* när föräldrarna motsätter sig att barnet pratar enskilt med socialtjänsten. Socialsekreteraren Carl beskriver att han bedömer orosanmälan utifrån om den innehåller allvarliga eller mindre allvarliga uppgifter. Han väger barnets eventuella behov av skydd mot föräldrarnas samtycke till vidare barnsamtal.

Ja, om det är allvarliga uppgifter, så kanske vi inleder utredning så vi har möjlighet att höra barnen ändå. Säger föräldrarna nej, och jag tycker ändå att det är så pass allvarliga uppgifter i orosanmälan som vi [på socialtjänsten] behöver gå vidare med utifrån barnets behov av skydd. Då inleder jag oavsett om föräldrarna är med [på det] eller inte. (Carl)

När socialsekreteraren fattar beslut om att inleda utredning använder han lagrummet för att göra det möjligt att höra barnet. Barn kan höras utan vårdnadshavares samtycke inom ramen för barnavårdsutredning. Det kan förstås som att *handlingsfriheten*, enligt Lipskys (2010) resonemang, nyttjas för att genomföra arbetsuppgiften att bedöma barns behov av stöd och skydd. Dessutom innebär avvägningen att *sortera* om barnet i fråga ska utredas eller inte, vilket blir mer

komplext om anmälan innehåller fler sammansatta problem (Östberg 2010). Sorteringen kan förstås om att socialsekreteraren bedömer om uppgifterna i anmälan är av sådan allvarlig art eller komplexitet att de ska ges tillgång till organisationens resurser. Om Lipskys (2010) tankegångar om gräsrotsbyråkratins brist på resurser appliceras kan detta förstås som socialsekreteraren befinner sig i ett dilemma. Dilemmat består i att hushålla med den egna organisationens resurser och samtidigt uppfylla organisationens mål om att utreda barns behov av skydd och vidare också tillgodose detta.

En annan informant, Anna, beskriver att hon tar hjälp av en socialsekreterarkollega om hon står inför att genomföra ett förhandsbedömningssamtal som befaras bli svårt att bedöma eller kan komma att föranleda akuta skyddsåtgärder från socialnämnden. Anna beskriver att hon bjuder med en kollega till mötet för att kunna diskutera med efteråt. Att ta hjälp av en kollega praktiskt beskrivs nedan i positiva ordalag.

Om jag tror att det är någonting som, ja som kan bli akut, det är väl lite mer det... också att... eller om det kan vara svårbedömt... [då är det bra] att ha med sig en kollega att som man kan prata om det efteråt. "Hur upplevde du detta mötet" och så. Men det är inget annat så, då kanske... "då kan jag ta det själv" eller om anmälan är någonting som inte är lika allvarligt på det viset. (Anna)

Det Anna berättar om kan tolkas som en strategi för att underlätta arbetsuppgiften att bedöma och fatta beslut vid förhandsbedömning. Av citatet framgår att hon tar hjälp av en kollega i *vissa* och inte alla fall. Enligt Lipsky (2010) är summeringen av de många bedömningar som gräsrotsbyråkraten gör sammantaget den policy som organisationen handlar efter. I den klientnära kontakten skapas organisationens riktlinjer. Med detta antagande följer, om Anna och hennes kollegor, regelbundet genomför klientnära förhandsbedömningssamtal tillsammans med varandra, kommer arbetssättet i förlängningen att utgöra organisationens riktlinjer för handling. Praktiken skapar policyn (Lipsky 2010).

Socialsekreteraren Frida berättar också att hon ibland genomför förhandsbedömningar tillsammans med en kollega. Hon beskriver att hon först värderar informationen i inkommen anmälan. Om hon bedömer att uppgifterna är av sådan art att socialtjänsten behöver tala med barnet i enrum, då ser hon till att en kollega medverkar vid mötet med familjen.

Om man [som socialsekreterare] känner utifrån uppgifterna... Här behöver vi prata med barnet själv... Alltså enskilt... då försöker man se till att man är två så att man kan dela upp sig. Det kan också gå bra. (Frida)

Informanten beskriver att hon tar hjälp av en kollega för att kunna tala med barnet enskilt och inhämta barnets röst. Tidigare forskning visar att barns beskrivningar om sin egen situation, barns röst, dokumenteras med varierande kvalitet av socialtjänst (Hultman 2013). Med det sagt agerar socialsekreteraren, med hjälp av sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrat (Lipsky 2010), för att skapa möjlighet att motverka att bedömningen går *miste om* barnets röst. Lipsky (2010) menar också att den resurssvaga organisationen, gräsrotsbyråkratin, medför att dess anställda står inför dilemman om att fördela befintliga resurser. Citatet visar att socialsekreteraren hanterar dilemmat av bristande tillgång till information genom att ta kollegialt stöd.

En annan informant, socialsekreteraren Barbro, berättar i citatet nedan om hur hon hanterar inkommen anmälan om oro som innehåller uppgifter som inte är av lika allvarlig karaktär. Hon berättar att hennes arbetsplats ändå har som policy att inleda vidare barnavårdsutredning för barnet då flertalet anmälningar kommer in till socialtjänsten på kort tid.

Vi får in flera anmälningar, även om de kanske inte är så allvarliga alla anmälningar, så har vi ändå som policy här... att har vi fått 3 eller 4 anmälningar på ganska kort tid så inleder vi... för då säger vi... att så här ska det inte vara. Det ska inte komma kontinuerligt med anmälningar till socialtjänsten, för då är det något som inte stämmer oavsett om det... är liksom snatteri på Willys eller större grejer. Så är det ett problem att det kommer in anmälningar för det är ett symptom på någonting. Så det är väl så vi brukar prata med vårdnadshavare. (Barbro)

Socialsekreteraren beskriver sitt agerande utifrån att hon har för avsikt att ta reda på vilket problem för barnet som genererar de flertaliga orosanmälningarna. Policy kan, enligt Lipskys resonemang (2010), förstås som den ackumulerade summan av de bedömningar som socialsekreterare gör över tid. I förlängningen kan vi anta att det som Barbro beskriver är en policy på hennes arbetsplats i själva verket är produkten av ett upprepat arbetssätt. Östberg (2010) framhåller att sorteringsarbetet med att avgöra om utredning ska inledas eller inte är mer komplext om barnets situation innehåller flera sammansatta problem. I citatet ovan framgår därtill att *flertalet* anmälningar leder till vidare barnavårdsutredning även om innehållet i anmälningarna inte är av allvarlig art om de behandlas fristående.

6.2. Utmaningar vid förhandsbedömningar

Informanterna beskriver flera utmaningar som de möter i arbetet med förhandsbedömningar. Utmaningarna presenteras vidare i tre delar. Den första handlar om anmälningsskyldigheten, den andra om information i orosanmälan och den tredje om tillgång till vårdnadshavare.

6.2.1. Anmälningsskyldigheten

Socialsekreterarna har varierande upplevelser av hur andra professioner hanterar sin anmälningsskyldighet som praktik. Informanterna beskriver att anmälningsskyldigheten kan vara antingen en möjlighet eller ett hinder för socialsekreterare att nå barn som får illa. I bästa fall utgör anmälningsskyldigheten en värdefull källa till information för socialsekreterarens arbete med beslutsunderlag vid inkommen orosanmälan. I citatet nedan beskriver socialsekreteraren Elin utbytet av information med anmälningsskyldiga professioner i positiva ordalag.

Den ungdomen jag ska träffa idag som jag har placerat enligt LVU /.../ ... hade ju festat till det där på boendet och hamnat på sjukhuset. /.../ Då får jag en anmälan som kommer från sjukhuset. Men informationen har jag oftast redan fått från boendet och från personal, så den har jag ju egentligen redan hanterat. (Elin)

Elin berättar om ett exempel där ett gott informationsutbyte mellan professioner underlättar hennes bedömningsarbete. Den lagstadgade anmälningsskyldigheten utgör i detta fall en bidragande faktor. Informanten uttrycker en lättnad över att det obehindrade informationsflödet hjälper socialsekreterarens syfte att bedöma barnets förändrade situation. Lipskys (2010) beskrivning av myndighetens svåruppnåeliga mål och gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme blir behjälpligt för vidare analys. I förlängningen kan den goda kommunikationen förstås som en möjliggörande faktor att uppnå organisationens, socialtjänstens, abstrakta mål om *barnets bästa*. Socialsekreterarens frihet att handla, handlingsutrymmet, ökar därför vid tillräckliga resurser av information. Anmälningsskyldigheten kan ses som primär orsak till gott informationsflöde i form av det yttersta villkoret för organisationen: lagstiftningen. Samtidigt kan anmälningsskyldigheten vara en sekundär gynnsam faktor till redan fungerande kommunikation, om relationen mellan professioner är god vid redan etablerade välfärdsinsatser.

I denna studie råder delade meningar hos socialsekreterarna om anmälningsskyldigheten praktiseras på ett önskvärt sätt. Doris beskriver sin frustration över att anmälningsskyldigheten delvis förbises inom skolan. Citatet nedan ger exempel på att *den som har misstanke* om att ett barn far illa inte är den som anmäler. Socialsekreteraren erfar att rektorn, som befinner sig längre från skolans kärnverksamhet och högre upp i organisationens hierarki, är den som officiellt gör orosanmälan.

Även om man jobbar på skolan, så anmäler man inte, det gör rektorn. Rektorn möter inte föräldrarna varje dag i skolan och de [som gör det] ska inte få den skiten. /.../ Fast du [som har en oro] ansvarar för det som du är skyldig att anmäla till socialtjänsten. Det ingår i ditt jobb. /.../ Det rätta tycker jag är när den som är anmälningsskyldig vågar stå för oron. (Doris)

Enligt Goffmans (1959) teori *uppträder* läraren oftare och närmre vårdnadshavare i social interaktion. Rektorns roll utspelar sig i en annan miljö och *scenen* kan förstås som är ett "undagömt kontor" där makten utövas och formella beslut om att upprätta orosanmälan fattas. Rektorns direktkontakt med föräldrarna utgörs av att orosanmälan upprättas men lärarna befinner sig *frontstage* och rektorns agerande sker *backstage* i samråd med lärarna. Rektorn verkar därmed i *kulisserna* och styr

skådespelets handling för att lärarna ska undslippa negativ relations- eller samspeletsutveckling med vårdnadshavare. Läraren antar en roll som förmedlare av information till rektorn men bibehåller sin agenda att följa sin skyldighet att orosanmäla. Socialsekreteraren uttrycker missnöje över att lagen om anmälningsskyldighet inte praktiseras som avsett. Tidigare forskning bekräftar Doris upplevelse av att lagens intention inte följs. Den som befinner sig högre upp i hierarkin inom en organisation är oftare den som anmäler oro (Svärd, 2016, s. 113).

6.2.2. Information i inkommen anmälan om oro

Socialsekreterarna berättar återkommande om att en stor utmaning vid förhandsbedömning är när anmälan om oro innehåller för lite relevant information från anmälaren. Samtliga informanter önskar förtydliganden och utförligare förklaringar från den som har anmält oron. Informanterna beskriver att de ofta upplever att det är svårt att utläsa vad oron är och skulle innebära för barnet. Hälften av informanterna säger dessutom att information i orosanmälningar ofta är bristfällig, inte bara att de önskar utförligare beskrivningar från anmälaren. Citatet nedan identifierar att socialsekreteraren Barbro upplever två dilemman att kunna utöva sin arbetsuppgift att förhandsbedöma. En vagt formulerad orosanmälan gör att hon inte har underlag att kunna genomföra ett effektivt samtal med familjen under förhandsbedömningen. Orosanmälan utgör underlaget för samtalet men är fåordigt beskriven och kräver tolkning. Eftersom orosanmälan utgör underlaget för samtalet försvåras förutsättningarna för att kunna föra tillfredsställande samtal vid bristfällig information. Socialsekreteraren erfar att det är svårt att bedöma vilken information som behövs inhämtas i samtalet. Dessutom lyfter Barbro att anmälaren och vårdnadshavare har olika referensramar för vad som är acceptabelt att göra som förälder.

Vi har fått en orosanmälan där det i princip står att 'jag har en oro för det här barnet och vårdnadshavarna dricker mycket alkohol'. Och så när föräldrarna kommer hit... /.../ Ja, vad är mycket alkohol? Vad är hur ofta? /.../ Den personen som har gjort orosanmälan kan ha en bild av vad mycket alkohol är. /.../ Då blir det svårt att prata om det liksom. För man använder inte samma värdering. (Barbro)

Citatet visar att socialsekreteraren står inför att göra bedömningar utan tillräckligt underlag, vilket Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkrater menar är ett dilemma. Socialsekreterarens handlingsfrihet kan inte kompensera vid bristfälligt underlag. Samtidigt uttrycker Barbro att det är svårt, men använder inte ett starkare ord såsom omöjligt, varför jag kan anta att socialsekreteraren *hanterar* dilemmat. Föräldrarnas roll är att bemöta frågor och redogöra, men socialsekreteraren upplever ändå att denne har svårt att genomföra samtalet eftersom den initiala orosanmälan inte är tydlig. Socialsekreteraren beskriver att dennes roll strävar efter att dels leda samtalet för att extrahera underlag och dels göra bedömning av detta. Föräldrarnas roll kan därför tolkas bli avgörande. Om föräldrarna ger tillräcklig och sanningsenlig information underlättas socialsekreterarens bedömning. Om föräldrarna däremot vill *framställa sig* i positiv dager genom det som du berättar för socialsekreteraren kan de undanhålla eller tillhandahålla oriktig information om sin alkoholkonsumtion till denne. Det kan leda till att bedömningen blir en större utmaning att genomföra om underlaget är ett uttryck för den förälder som föräldern vill *framställa sig* själv att vara snarare än den förälder den är.

Ytterligare en informant, Frida, beskriver utmaningen *att tolka* inkommen anmälan om oro. Hon beskriver att hon ägnar resurser för att ta reda på om det finns fler problem i barnets situation än det som framgår av orosanmälan. Frida berättar hur hon brukar resonera när inkommen orosanmälan är vagt formulerad.

Alltså... uppgifter i en anmälan kan ju vara uttryck för någonting annat som är... problemet... Så det är ju också viktigt att ställa de här frågorna. Som skulle kunna öppna upp någonting. (Frida)

Socialsekreteraren beskriver utmaningen i att förhandsbedöma information som potentiellt har en outtalad men väsentlig orsak om barnets situation. Goffmans (1959) teori om roller hjälper till att identifiera ytterligare vad socialsekreteraren gör. Socialsekreteraren väljer medvetet en mer utredande *roll* med intentionen att avslöja bakomliggande orsaker till oron för barnet. *Manuskriptet* planeras; de frågor som socialsekreteraren vill ställa ska tillhandahålla ny information om nya teman. Ett överlagt agerande i samtal med familjen används därmed som en strategi för att

nå rätt information från familjen och uppnå skådespelets syfte, och i förlängningen tillvarata barnets rätt till stöd och skydd. Tidigare forskning (Hultman 2013, Matscheck & Berg Eklundh 2014) visar att barns röst ska inhämtas mer djupgående i socialtjänstens arbete med målgruppen, vilket kan tolkas berättiga socialsekreterarens mer utredande inställning.

En annan informant, Doris, beskriver att hennes arbetsgrupp har hanterat att orosanmälningar från skolan innehåller bristfällig information genom att initiera en samverkan. Socialsekreteraren och hennes kollegor har tagit sig an en ledarroll för att råda bot på problemet som de möter i sin yrkesutövning.

Oftast är det bristfällig information [i orosanmälan], speciellt sedan jag började jobba i den här kommunen... Men vi har ju börjat... att gå ut i skolan och berätta om vår verksamhet och vad vi behöver [i orosanmälan]. Sen kan man ju ringa igen då om det är bristfälliga uppgifter. Men det finns några gånger där jag inte har förstått vad oron är. (Doris)

Citatet visar att Doris använder två strategier för att hantera den upplevda svårigheten att förhandsbedöma. Strategierna är att *ge information* om sin verksamhet och *förtydliga sin verksamhets behov* är tätt sammankopplade. I förlängningen kan socialsekreterarens *agenda* tolkas som att vilja formulera en ny gemensam policy. Doris uttalar att hon vill påverka hur socialtjänsten uppfattas av omgivningen genom att *uttrycka sig* i den sociala interaktionen med skolpersonalen. Om Goffmans (1959) resonemang om rollens önskan att framställa sig själv i fördelaktig dager appliceras på citatet, kan vi anta att socialsekreteraren framhäver sin vilja att vara tillmötesgående i samtal med skolan. Socialsekreteraren befinner sig då på en balansgång mellan att kritisera skolan för deras bristande hantering av anmälningskyldigheten och att samtidigt inte få effekten att framtida samarbete med skolan försvåras. Dilemmat ligger också i att skapa samsyn och förändring tillsammans med skolan trots att socialtjänsten har knappa resurser av tid till förfogande, i enlighet med Lipskys (2010) resonemang om gräsrotsbyråkratins organisatoriska villkor. Socialsekreteraren står därför inför att prioritera sin arbetstid. Det dagliga klientnära arbetet prioriteras ned för att förbättra en samverkan som på sikt kan ge

socialtjänsten ökade chanser att göra rätt bedömningar och därmed klienter bättre tillgång till sina rättigheter.

6.2.3. Tillgång till vårdnadshavare och tidsfrist för förhandsbedömningar

Tidsfristen för förhandsbedömningar beskrivs som ett accepterat organisatoriskt villkor bland informanterna. När jag frågade informanterna om de upplever tidsfristen som kort svarade samtliga nej. Elin säger att hon ändå väldigt sällan träffar det barn och den familj som ska förhandsbedömas mer än en gång under de 14 dagarna. Socialsekreterare Carl beskriver att han tycker att tidsfristen är tillräcklig eftersom socialtjänsten ändå inte ska hålla en förhandsbedömning öppen längre än vad informationen i orosanmälan bedöms kräva. En tredje informant, Doris, säger att hon alltid hinner fatta beslut om att inleda eller inte inleda barnavårdsutredning inom tidsfristen för förhandsbedömningar. Samtidigt beskriver informanterna att det är en utmaning att få tag i vårdnadshavare i deras arbete med förhandsbedömningar. Socialsekreterare Anna beskriver hennes upplevda utmaning i att inte få kontakt med vårdnadshavare med starka ord. När hon inte kan få tag i barnet eller vårdnadshavarna, under förhandsbedömningen, utgör det den främsta utmaningen i hennes arbete att genomföra förhandsbedömningar.

Och en utmaning är ju också om man inte får tag på dem. Det är ju den största utmaningen egentligen. Om man inte får tag på familjen eller barnet. Man skickar en kallelse... Man försöker ringa. Det kanske inte finns ett telefonnummer och... eller så svarar de inte. Och tiden rullar på. Det är ju det absolut svåraste och det är ju omöjligt att göra en bedömning... Nästan alltid [är det omöjligt]. (Anna)

Av citatet framgår att arbetsuppgiften upplevs vara omöjlig, eller nästan alltid omöjlig, att genomföra utan kontakt med barnet eller familjen. Utmaningen hanterar hon genom att använda flera kontaktvägar. Hon försöker nå personerna både brevlades och via telefon. Tidsfristen kan därför förstås som ett organisatoriskt villkor som aktualiseras som ett aktuellt problem i socialsekreterarens yrkesutövning om familjen inte går att få tag i. Enligt Goffmans resonemang (1959) om roller kan citatet tolkas vidare. Annas syfte att bedöma barnets situation blir inte

genomförbart om inte fler deltar i den sociala interaktionen, i *föreställningen*. Socialsekreterarens roll skiftar därför sin agenda till att primärt *nå* familjen. Om tidsfristen utgör *akten* kan ingen *föreställning* äga rum när tiden har löpt ut. Rollen saknar ett forum där den kan uttrycka sig och påverka motparten. Syftet att bedöma går inte att uppnå utan social interaktion.

Även Carl berättar om svårigheter att få kontakt med klienterna. Han beskriver utmaningen i att dels inte ha kontaktuppgifter till vederbörande och dels att postgången påverkar hans möjlighet att få fatt i klienten inom tidsfristen för förhandsbedömningen.

Ibland har man inga kontaktuppgifter till föräldrarna... då tycker jag att två veckor kan vara ganska kort tid. Om man försöker ju få tag i föräldrarna ett par dagar och så tänker man att nej, jag får skicka ett brev... och särskilt nu när Posten inte går varje dag. Sen löper tiden ut. (Carl)

Socialsekreteraren beskriver ett villkor utanför den egna organisationen som starkt begränsar hans utsikt att genomföra sin arbetsuppgift. Tidigare forskning visar att socionomer kan komma att stå inför att behöva basera sina beslut på frånvaron av information (Hultman 2013). I Carls beskrivning framgår att han försöker nå familjen utan resultat och tidsfristen löper ut. Vi kan därför anta att bedömningens underlag enbart består av uppgifterna i inkommen orosanmälan. Socialtjänsten har skyldighet att fatta beslut om att inleda eller inte inleda vidare barnavårdsutredning inom den givna tidsramen enligt 11 kap. 1a § i Socialtjänstlag (SFS 2001:453), varför beslutet måste tas utan kontakt med familjen. Citatet vittnar om socialsekreterarens intention att kontakta familjen, och därmed höra barnet, men barnets röst kan inte inhämtas eftersom vårdnadshavarna inte är tillgängliga.

6.3. Strategier för att tillvarata barns röst

I detta stycke presenteras de strategier som socialsekreterarna berättar att de använder för att tillvarata barns röst. Strategierna presenteras i två delar. Första delen handlar om strategier som socialsekreterare använder i mötet med barnet och barnets familj. Andra delen beskriver de strategier som socialsekreterarna använder

vid anmälningsmöten, det vill säga i möten då den som har anmält oro för barnet närvarar.

6.3.1. Barnsamtal

Studiens informanter beskriver att de har för *avsikt* att alltid genomföra enskilda barnsamtal inom ramen för förhandsbedömning. Fyra informanter benämner att vid misstanke om våld, hedersrelaterat förtryck eller övergrepp är det särskilt viktigt att prata med barnet i enrum. Informanterna framhåller att om en orosanmälan innehåller information om potentiellt bristande föräldraskap är det också värdefullt att höra barnet utan att föräldrar närvarar eftersom socialsekreterarna då är särskilt intresserade av barnets uppfattning av sin situation.

Fem av informanterna berättar att de använder fysiska hjälpmedel för att genomföra enskilda barnsamtal. De berättar om så kallade "nalle-kort", "de tre husen" och "Signs of safety" som de använder i barnsamtal. Hälften av studiens informanter berättar att de regelbundet erbjuder yngre barn att rita under tiden som de ställer frågor till barnen. Nedan citeras socialsekreterare Anna om varför hon använder rithjälpmedel i barnsamtal.

Ja, är det ett mindre barn... då har vi ett... Vi har lite olika rum här på vår socialtjänst. Vi har ett rum som är mer anpassat för små barn, med lite leksaker och lite... de kan rita och så. Vi frågar kanske om de vill rita. För ibland så pratar de ju mer om de har något annat att göra samtidigt så... då brukar vi försöka så att de ska känna sig lite bekväma först. (Anna)

Rithjälpmedel kan, enligt Goffmans teori (1959) om samspelet som en teaterföreställning, förstås som *rekvisita*. Av citatet framgår att rekvisitan används av socialsekreteraren för att uppnå hennes syfte med samtalet. Samtalets *agenda* är att få barnet att prata mer, varför också rithjälpmedel underlättar för socialsekreteraren att hantera utmaningen att genomföra samtal med barn som inte pratar. Informanten beskriver sin upplevelse av att barn kommunicerat fåordigt. Svårigheten att få barn att tala kan vara en förklaring till varför barns röst är frånvarande i socialtjänstens bedömningar om barns behov. Barns röst återges av socialsekreterare snarare

utifrån barnets förmåga att *beskriva* sin uppfattning än barnets *egen utsaga* om den upplevda situationen (Hultman 2013).

Socialsekreteraren Frida berättar om att hennes kollegor använder bildstöd från utredningsmetoden BBIC för att göra en markering om mötets sammanhang för klientfamiljer. Frida använder själv inte BBIC-triangeln i mötet med barn eftersom bildstödet enligt henne inte är åldersanpassat eller passar att visa för barn. Citatet visar att socialsekreteraren beskriver att hennes kollegor riktar sig till föräldrar med bildstödet som samtalsverktyg.

Jag vet att vissa av oss använder BBIC-triangeln mycket och visar den för vårdnadshavare och barnet för att på något sätt skapa tydlighet. /.../ Behöver barn veta triangelns alla sidor? Vad är känslomässig tillgänglighet? Det är ju jättesvårt för en 5- eller 6-åring att förstå. (Frida)

Socialsekreteraren beskriver barnets ålder som argument för att inte använda BBIC-triangeln som bildstöd vid barnsamtal, vilket kan förstås i ljuset av den tidigare forskning som visar att socialsekreterares arbete med barn tenderar att generellt ha större föräldrafokus än barnfokus (Östberg 2010) samt att föräldrafokus är mer framträdande ju yngre barnet är (Matscheck & Berg Eklundhs 2014). Införandet av BBIC syftar till att bättre tillvarata barns rättigheter och verka för barns jämlika livschanser (Socialstyrelsen, 2008, s. 8). Införandet av BBIC kan därför tolkas innebära en intention om större barnfokus inom social barnavård men ovanstående citat vittnar om att utfallet inte blir så. Vidare kan socialsekreterarens starkare fokus på föräldrar tolkas med hjälp av Lipskys (2010) resonemang om resursbrist i den människobehandlande organisationen, gräsrotsbyråkratin. Givet att vanligen enbart ett förhandsbedömningsamtal genomförs med en familj och att socialsekreteraren har begränsade resurser av tid, *väljer* socialsekreteraren var dennes fokus ska riktas. I citatet framgår att socialsekreterares, gräsrotsbyråkrater, riktar sina resurser av arbetstid och engagemang mot föräldern för att underlätta yrkesutövningen.

Resultatet visar att socialsekreterare använder fler strategier för att hitta alternativ till att genomföra enskilda barnsamtal. Enskilda samtal med barn kan göras på andra

sätt än att barnet och socialsekreteraren träffas fysiskt i form av ett möte på socialkontoret. Socialsekreteraren Anna beskriver att hon anpassar sina kommunikationsvägar med barnet för att kunna inhämta barnets röst.

Vi kan ju prata med barnen i telefon, om det är lättare. /.../ Vi kan gå ut och gå en promenad. Man behöver inte sitta och titta på varandra, mitt emot varandra. Det kan vara lättare att gå för ett barn, och inte behöva ha den där ögonkontakten som är jobbig för vissa. Det kan ju vara ett sätt och vissa smsar ju hellre. (Anna)

Socialsekreteraren beskriver att hon kan välja att ha samtal med barn via telefon, sms eller under en promenad med barnet. Med tanke på kommunikationsvägarna och aktivitetens karaktär kan vi anta att hon syftar på hur hon genomför barnsamtal med äldre barn. Barnen som beskrivs behöver uppnått en ålder och mognad för att exempelvis kunna gå självständigt eller formulera sms-text. Matscheck och Berg Eklundhs (2014) framhåller att svenska barnavårdsutredningar har större barnfokus ju äldre barnet är, och ett tydligare fokus på föräldrar då socialtjänst utreder yngre barn. Citatet kan tolkas vittna om att äldre barns röst kan hämtas in på fler sätt än yngre barns röst kan. Om Goffmans (1959) perspektiv på social interaktion appliceras kan socialsekreterarens agerande tolkas som att hon *framställer* sig genom *uttryck* som tillgänglig och flexibel i relation till barnet i syfte att uppnå hennes mål att höra barnet. Därtill kan agerandet förstås som att socialsekreteraren vidgar *scenen* genom att förflytta den till en annan plats som en strategi för att få barnet att tala. Praktiken formar de policies som gräsrotsbyråkraten, socialsekreteraren, verkar inom (Lipsky 2010). Därför kan vi anta att inhämta barns röst genom telefonsamtal, sms eller under promenader, till slut etableras som policy om det används som arbetssätt återkommande vid myndighetsutövning. Om barns röst oftare inhämtas i annan form än det enskilda fysiska mötet vore det intressant att förstå om *sätten* att inhämta barns röst är likvärdiga ett enskilt barnsamtal i förhållande till hur barns rättigheter tillvaratas, men det går inte att utläsa av citatet.

Informanterna berättar att de ofta genomför barnsamtal i föräldrars närvaro som ett alternativ till ett enskilt barnsamtal. Informanterna berättar att de kan få ut mycket

information om ett barns situation genom att observera samspelet mellan barn och föräldrar. Socialsekreterare Frida understryker att detta gäller *oavsett* barnets ålder.

Det är så viktigt att ändå försöka träffa barnet oavsett hur litet barnet är. /.../
Jag tycker att man kan få ut jättemycket av att träffa ett barn som är mellan ett och två år. Att barnet är med i rummet. Man ser föräldrarna och barnet, hur de samspekar. Hur liksom reagerar barnet? (Frida)

Socialsekreteraren *iscensätter* ett samtal i syfte att observera samspelet mellan barnet och föräldern (Goffman 1959). Iscensättningen av den sociala interaktionen genomförs strategiskt för att inhämta barnets uppfattning, även om det är så litet som ett eller två år och därför kan antas saknas viss språkmässig kommunikationsförmåga. Citatet påvisar att socialsekreteraren ändå bedömer att observation av samspelet är trovärdigt och därför användbart för hennes beslutsunderlag. Matscheck och Berg Eklundhs (2014) menar att yngre barn oftare involveras i socialtjänstens arbete med att inhämta uppgifter och beslutsunderlag genom närvaro av föräldrar. De visar också att beslutsunderlag för barn som är 0-6 år endast har gemensamt fokus på föräldrar och barn eller endast föräldrar. Med det i åtanke tycks socialsekreterarens citat visa att hon håller fokus på både barn och förälder trots barns ringa ålder och prioriterar att inhämta barnets inställning.

6.3.2. Anmälningsmöten

Det råder delade meningar bland informanterna om anmälningsmötens bidrag vid förhandsbedömningar. Resultatet visar att socialsekreterare upplever att treparts-möten mellan socialsekreterare, vårdnadshavare och den som har upprättat en anmälan om oro för att ett barn far illa både kan underlätta och hämma deras arbete med förhandsbedömningar. Å ena sidan kan socialsekreterarens möjlighet att tillvarata barnets rättigheter främjas om beslutsunderlaget berikas genom anmälningsmötet. Å andra sidan kan anmälningsmötet utgöra ett hinder att göra detsamma om mötets syfte inte bibehålls. Följande citat av Frida visar att anmälarens relation till familjen kan avgöra om mötet gagnar hennes arbetsuppgift att förhandsbedöma.

Det är väldigt olika, jag tycker inte alltid att det underlättar faktiskt. Så jag föredrar egentligen att man träffas själv, alltså utan anmälaren. Om det inte är att föräldrarna eller barnet har tagit hjälp från den som har anmält. De är hjälpsökande och att de [anmälaren] blir som en stödperson. /.../ Då kan det bli väldigt bra, men annars så nej. Nej, då träffas vi... och pratar enskilt med barnet om möjligt. (Frida)

Citatet vittnar om att en positiv relation mellan anmälare och vårdnadshavare underlättar socialsekreterarens roll att leda ett trepartssamtal och möjlighet att inhämta rätt information vid förhandsbedömning. Anmälares deltagande gynnar inte alltid mötets, *föreställningens*, syfte och kan därför väljas att uteslutas (Goffman 1959). Socialsekreteraren behöver därför bedöma kvaliteten på relationen mellan anmälaren och familjen inför att ett eventuellt anmälningsmöte arrangeras. Om Lipskys (2010) begrepp om gräsrotbyråkratens *handlingsutrymme* appliceras kan avvägningen förstås som ett dilemma för socialsekreteraren. Om socialsekreteraren saknar tillräcklig information om relationen för att kunna bedöma om ett anmälningsmöte är till gagn för den enskilde, kan socialsekreteraren fatta beslut att samordna ett möte som försvårar socialsekreterarens förhandsbedömning och vidare arbete med familjen. Bristen på information kan bidra till en felaktig bedömning. Samtidigt kan en god relation mellan anmälaren och familjen nyttjas som ett verktyg och utgöra en värdefull resurs som möjliggör tillgång till information i socialsekreterarens beslutsunderlag inom förhandsbedömningen. Lagstiftningens preventiva intention är värd att nämna i sammanhanget (Östberg 2010). I citatet ovan framhåller informanten att de som är hjälpsökande kan gynnas av att ett anmälningsmöte hålls. Lagstiftaren har en ambition om förebyggande insatser och en ansökan innebär alltid att socialtjänsten utreder den enskildes behov och rätt till bistånd. Därtill bedömer socialsekreteraren att den hjälpsökande gruppen gynnas av anmälningsmötet som fenomen. De hjälpsökande kan därför tolkas bli flerfaldigt belönade i kontakten med socialsekreteraren. Den som är mottaglig för hjälp får tillgång till samhällets tjänster, här i form av anmälningsmötet, och får vid egen ansökan sin rätt till bistånd både prövad och sannolikt fastslagen. Möjligheten som ett anmälningsmöte kan innebära för den enskilde kan fråntas henne om hon inte är tillräckligt hjälpsökande.

En annan socialsekreterare, Doris, vittnar om att anmälningsmöten kan ta formen som ett forum för medling mellan skola och vårdnadshavare. Socialsekreterare Doris beskriver att det är en utmaning om anmälningssamtalet inte följer mötets intention om att skapa klarhet i anmälarens oro för barnet. Det är en svårighet om parterna inte kan diskutera orosanmälan på ett meningsfullt sätt.

Mycket som händer i skolan, det är inte mitt ansvar. Det är ju liksom skolan och vårdnadshavarna tillsammans, och kan de inte kommunicera, eller samarbeta, då blir det ju svårt. (Doris)

Doris beskriver sin gräns för ansvar gentemot en annan profession. Citatet lyder att *mycket* som händer i skolan inte är socialsekreterarens ansvar. Om Goffmans (1959) begrepp *agenda* används kan vi tolka citatet som att anmälningsmötets deltagare har vitt skilda sådana. Socialsekreteraren uttrycker att denne vill hålla fast i sin agenda och roll att inhämta uppgifter för beslutsunderlag, medan skolpersonal och föräldrar uppfattar att anmälningsmötets syfte är att de ges hjälp att kommunicera. Socialsekreteraren kan få en påtvingad roll som medlare i anmälningsmötet. Doris sätter ord på att hon vill undvika detta. I citatet berättar socialsekreteraren om sin åsikt om föräldrar och skolpersonal, men nämner inte barnet som oron gäller. Citatet ovan kan tolkas som att informanten har ett framträdande fokus på vuxna. Socialsekreterarens uppmärksamhet är således riktad mot föräldrarna framför barnet. Doris agerar därmed i linje med den tidigare forskningen som visar att socialtjänsten prioriterar att bygga relationer till föräldrar inom ramen för barnavårdsärenden (Östberg 2010).

En annan informant, Barbro, berättar om upplevelser av misstro riktade från en profession till en annan. Citatet nedan visar att Barbro upplever sig granskad av skolan och att skolan inte litar på socialtjänstens bedömningar att inte inleda utredning. Hon beskriver att skolan tolkar barns situation allvarligare än vad socialtjänsten gör.

Många gånger har de [som arbetar i skolan] kanske inte riktigt förståelse för när vi *inte* inleder... de kan tycka att det här är väldigt allvarligt och de tycker att “vi gör anmälan på anmälan” men det blir ingenting av det. Och det kan jag tycka kan bli svårt. (Barbro)

Socialsekreterarens upplevelse av att hennes yrkesutövning granskas går att förstå med hjälp av Lipskys (2010) idé om att gräsrotsbyråkratens arbete ständigt ifrågasätts. Socialsekreteraren är under lupp och utsätts för åsikter om hur denne ska prioritera sitt arbete (Lipsky 2010). I citatet framgår också att socialsekreteraren står fast i sin bedömning, trots att den kritiseras. Citatet visar exempel på att socialsekreteraren sorterar och prioriterar vilka barn som ska utredas och inte. Om vi antar att socialsekreteraren befinner sig i ett dilemma, enligt Lipsky (2010), av bristande resurser och ojämn efterfrågan av välfärdens tjänster kan det utgöra en förklaring till varför barnet i citat inte har rätt till vidare barnavårdsutredning.

7. Avslutande diskussion

I detta kapitel förs en avslutande diskussion om studien och dess resultat. Kapitlet inleds med att besvara studiens forskningsfrågor (se avsnitt 1.4), fortsätter med en sammanfattande redogörelse av studiens resultat och till sist sätts studiens resultat i dialog med tidigare forskning samt presenterar nya forskningsfrågor som väckts under studiens gång.

Socialsekreterare arbetar med att säkerställa barns rätt och röst med hjälp av deras intention att höra barnet och verka för att inhämta relevant och tillräcklig information från anmälaren inom ramen för förhandsbedömning. Informanterna kan välja att inleda barnavårdsutredning för att ge barn möjlighet att komma till tals. Ibland använder socialsekreterarna kollegialt stöd för att kunna genomföra samtal med barn. Socialsekreterarna beskriver ett flertal utmaningar vid förhandsbedömningar som praktik: bristfällig information i orosanmälningar, svårighet att få tillgång till vårdnadshavare, svårighet att få barn att tala i barnsamtal, så kallade anmälningsmöten och hur anmälningsskyldigheten praktiseras av andra professioner. Socialsekreterare berättar om de strategier som de använder för att tillvarata barns rätt och röst vid förhandsbedömningar. Till strategierna hör att påverka sina relationer till andra professioner, initiera samverkan, genomföra barnsamtal som underlättar för barnet och möjliggöra fler barnsamtal om det bedöms behövas.

Denna studies resultat visar att socialsekreterare använder flera strategier för att inhämta barns röst. Informanterna uppger att de inleder vidare barnavårdsutredning om de *har en oro* för barnet, bedömer att de behöver höra barnet fler gånger eftersom *barnet kommunicerar fåordigt* eller om vårdnadshavare *inte samtycker till barnsamtal*, där det sistnämnda också innebär att det finns en oro för barnet. *Fler-talet orosanmälningar av mindre allvarlig art* kan leda till barnavårdsutredning även om anmälningarna inte hade gjort de om de hade behandlats fristående. Socialsekreterare tar kollegialt stöd vid förhandsbedömning som praktik *i vissa fall*. Fallen utgörs av *behov att höra barnet enskilt*, särskilt komplex *problembild* eller *bristande relevant information* i orosanmälan om barnet. Resultatet visar att socialsekreterares samarbete med andra aktörer, såsom skola, är viktigt för att barnets rätt ska kunna tillgodoses. Det råder delade meningar om anmälningsmötens bidrag vid

förhandsbedömning som praktik. Socialtjänstens roll och ansvar i anmälningssamtalen är inte alltid *tydligt avgränsad* vilket medför utmaningar att genomföra arbetsuppgiften att förhandsbedöma. Socialsekreterarna i denna studie lägger resurser på att *förhålla sig* till andra aktörer som är anmälningsskyldiga. Att förhålla sig till andra professioner kan vara utmanande och hanteras strategiskt genom att initiera samverkan för att på sikt underlätta socialsekreterares arbete med förhandsbedömningar. Strategier är att uttrycka den egna verksamhetens, det vill säga socialtjänstens, behov och öka utsikterna för att tillräcklig och relevant information når socialtjänsten. Ett gott informationsutbyte mellan professioner underlättar socialsekreterares arbete och misstro mellan professioner kan utgöra hinder vid förhandsbedömningar. Resultatet visar att i vissa fall praktiserar inte anmälningsskyldigheten i enlighet med lagens intention eftersom den som har misstanke om att ett barn far illa *inte är samma person som anmäler oron* till socialtjänsten. Informanterna berättar att orosanmälningar ofta innehåller för lite relevant information och att det kan vara svårt att *utläsa vad oron innebär för barnet*. Handlingsutrymme inom förhandsbedömningar kan inte alltid kompensera för bristfällig information varför socialsekreterare står inför att fatta beslut och göra bedömningar *i frånvaron av information*. Därtill tillkommer en upplevd utmaning i att få tag i vårdnadshavare; svårigheten att nå vårdnadshavare beskrivs som socialsekreterares största utmaning vid förhandsbedömningar. Samtliga informanter svarar nej på om tidsfristen för förhandsbedömning upplevs kort, samtidigt framkommer att tidsfristen aktualiseras som ett hinder i deras yrkesutövning om vårdnadshavarna inte går att få kontakt med. Vid utebliven kontakt med vårdnadshavare försvåras socialsekreterares möjlighet att tillgodose barnets rätt att komma till tals. Informanterna uppger att de har för avsikt att höra barnet men att vissa barn är fåordiga. Socialsekreterare använder rithjälpmiddel för att få barn att öppna upp i samtal. De inhämtar barns röst i andra forum än ett enskilt barnsamtal på socialkontoret: genom telefonsamtal, sms, i samtal under en promenad med barnet eller genom att observera barnets samspel med föräldrarna. Socialsekreterarna använder strategier för att vara flexibla och tillgängliga för barn.

Metodvalets begränsningar är flertalet. Om intervjuerna hade genomförts mer ostrukturerat hade det funnits möjlighet att fånga in mer avvikande eller förvånande resultat. Om en kvantitativ metod hade använts hade det kunnat medföra att ge

empirin en större geografisk spridning och möjlighet att jämföra variabler såsom gles- och tätbygd. Forskningsfrågorna är riktade till förstahandsinformerare. Om de hade formulerats för att vända sig till andrahandsinformerare hade de fått andra svar, exempelvis om klienter hade återberättat sin uppfattning av socialsekreterares arbete eller socialsekreterares beskrivningar av sitt arbete.

Min studie är ett bidrag till kunskapsutvecklingen om barns rätt att komma till tals och socialtjänsters arbete med förhandsbedömningar. Resultatet visar i likhet med tidigare forskning (Östberg 2010) att sorteringsarbete av barns behov av barnavårdsutredning blir mer komplext om problem i barnets situation visar sig vara mer komplexa. Denna studies informanter återkommer till sina erfarenheter av bristfälligt underlag i orosanmälningar från anmälningsskyldiga. Hultman (2013) betonar att socialtjänst dokumenterar barns röst med varierande kvalitet. Det kan därför finnas ett samband mellan att anmälningsskyldighet inte praktiseras i enlighet med lagens intention (Svärd 2016), socialtjänstens dokumentation av barns egen röst kan vara otillräcklig (Hultman 2013; Matscheck & Berg Eklundh 2014) och socialsekreterare fattar beslut i frånvaron av information i barnavårdsärenden (Hultman 2013). Mitt resultat visar också att socialsekreterare upplever svårigheter i mötet med andra professioner inom ramen för förhandsbedömningar. Mina förslag på vidare forskning är att undersöka detta ur fler perspektiv. Upplever fler parter svårigheter? Hur hanterar, exempelvis, lärare sin anmälningsskyldighet och samverkan med socialtjänst samt hur påverkar hanteringen barns rätt att komma till tals? Vilka faktorer kan stärka samarbete mellan anmälningsskyldiga professioner när barn misstänks fara illa? Denna studie har därtill väckt mitt intresse för innehåll i orosanmälningar. Vad i underlaget är bristande och *varför*? Dokumentation är en central del inom den sociala barnavårdens rättssäkerhet. Kan undersökning av anmälningsskyldiga professioners upprättade orosanmälningar ge oss ny kunskap om hur barns rättigheter kan stärkas?

Referenslista

Ahlgren, T., Arnesson, K., Bergmark, Å., Blom, B., Bolin, A., Brännström, L., Bülow, P., Cuadra, C., Dahlstedt, M., Daneback, K., Denvall, V., Dunér, A., Ekendahl, M., Eriksson, Malin., Eriksson, Mats., Evertsson, L., Magnusson, F., Gruber, S., Hajjghasemi, A., Hedin, U-K., Hydén, M., Höjer, I., Höjer, S., Jacobsson, K., Jegermalm, M., Johansson, S., Jönson, H., Karlsson, P., Khoo, E., Krekula, C., Kullberg, C., Källström, Å., Lalander, P., Lundström, T., Espvall, M., Markström, U., Meeuwisse, A., Michailakis, D., Molin, M., Nordfeldt, M., Nygren, L., Olin, E., Panican, A., Plantin, L., Rantakeisu, U., Salander, P., Salonen, T., Sallnäs, M., Sauer, L., Schön, U-K., Sjöström, S., Skärner, A., Stier, J., Strandberg, T., Strandh, M., Svensson, K., Sven, T., Tideman, M. & Wiklund, S. (2022). *Ett populistiskt ingrepp i socionomutbildningen*. Svenska Dagbladet, 5 november. <https://www.svd.se/a/kEw8VL/debattorer-ett-populistiskt-ingrepp-isocionomutbildningen>

Barnombudsmannen. (2021). *Det här är barnkonventionen*. <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>

Barnrättighetsutredningen (2016). *Barnkonventionen blir svensk lag* (SOU 2016:19). Socialdepartementet.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Goffman, E. (1959). *Jaget och maskerna - En studie i vardagslivets dramatik*. Studentlitteratur AB.

Hasenfeld, Y. (2015). Förord. I Johansson, S., Dellgren, P. & Höjer, S. (red.) *Människobehandlande organisationer - Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Natur & Kultur, ss 17-19.

Hultman, E. (2013). *Barnperspektiv i barnavårdsutredningar – med barns hälsa och barns upplevelser i fokus*. Diss. Linköpings universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:668992/FULLTEXT01.pdf>

Inspektionen för vård och omsorg (2017). *Förhandsbedömningar av barn och unga – skydd i tid? Återföring av iakttagelser från IVO:s tillsyn*. (Artikelnummer IVO 2017-5). <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publicerat/rapporter/rapporter-2017/ivo-forhandsbedomningar-av-barn-och-unga---skydd-i-tid.pdf>

International Federation Of Social Workers. (2014). *Global definition of social work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

Johansson, S., Dellgren, P. & Höjer, S. (red.) (2015). *Människobehandlande organisationer - Villkor för ledning, styrning och professionellt välfärdsarbete*. Första utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna & Sverigedemokraterna (2022). *Tidöavtalet - En överenskommelse för Sverige*. <https://via.tt.se/data/attachments/00551/04f31218-dccc-4e58-a129-09952cae07e7.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. Russel Sage Foundation.

- Matscheck, D. & Berg Eklundh, L. (2014). Does BBIC make a difference? Structured assessment of child protection and support. *Nordic Social Work Research*, 5(3), ss. 193-211. doi:10.1080/2156857X.2014.986749
- Mc Elhinney, H., Sinclair, M., & Taylor, B. (2021). Social Worker and Midwife Decision Making Regarding Child Protection Risk and the Unborn Baby: A Qualitative Study. *Child Abuse Review*, 30(2), ss. 98-113. doi:10.1002/car.2661
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*. Justitiedepartementet.
- SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Socialdepartementet.
- SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Socialdepartementet.
- SFS 1976:511. *Lag om omhändertagande av berusade personer m.m.* Justitiedepartementet.
- SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Socialdepartementet.
- Socialdepartementet (2012). *Stärkt stöd och skydd för barn och unga* (Regeringens proposition 2012/13:10). Regeringskansliet.
- Socialstyrelsen (2022a). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021 - Uppföljning och analys av utvecklingen*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-11-8197.pdf>
- Socialstyrelsen (2015). *Från enskilt ärende till nationell statistik - Barns behov i centrum (BBIC)* <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-1-22.pdf>
- Socialstyrelsen (2021). *Metodstöd för BBIC - Barn behov i centrum*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-21.pdf>
- Socialstyrelsen (2022b). *Nya bestämmelser om barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat*. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/placerade-barn-och-unga/lex-lilla-hjartat/>
- Socialstyrelsen (2008). *Social barnvård i förändring - Slutrapport från BBIC-projektet* (Artikelnummer 2007-110-18). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2007-110-18.pdf>
- Socialstyrelsen (2019). *Utreda barn och unga - Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*. Socialstyrelsen.
- SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Socialstyrelsen.
- Statistikmyndigheten SCB (2023). *Folkmängd i riket, län och kommuner 31 december 2022 och befolkningsförändringar 2022*. Statistikmyndigheten SCB.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-i-riket-lan-och-kommuner-31-december-2022-och-befolkningsforandringar-2022/>

Sundström, O. (2023). *Manifestation i Stockholm för Tintin - på hans födelsedag*. Sveriges Radio P4 Norrbotten, 8 februari. <https://sverigesradio.se/artikel/manifestation-i-stockholm-for-tintin-pa-hans-fodelsedag>

Svärd, V. (2016). *Children at risk? Hospital social workers' and their colleagues' assessment and reporting experiences*. Diss. Göteborgs universitet. <http://hdl.handle.net/2077/42434>

Symonds, J., Williams, V., Miles, C., Steel, M., & Porter, S. (2018). The Social Care Practitioner as Assessor: 'People, Relationships and Professional Judgement'. *British Journal of Social Work*, 48(7), ss. 1910- 1928. doi:10.1093/bjsw/bcx154

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Östberg, F. (2010). *Bedömningar och beslut - Från anmälan till insats i den sociala barnvården*. Diss. Stockholms universitet. <https://www.avhandlingar.se/avhandling/3e72c791b4/>

Bilaga 1. Information inför deltagande i studie

Bilaga 2. Intervjuguide

Bilaga 1. Information inför deltagande i studie

1 av 2

Information inför deltagande i studie

Du har fått förfrågan om att delta i en studie i egenskap av yrkesverksam socionom inom socialtjänstens arbete med målgruppen barn. Studien undersöker arbetsuppgiften *att förhandsbedöma barn*.

Jag som bedriver studien heter Hanna Larsson och studerar sjätte terminen av socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Studien utgör en del av socionomutbildningen och utmynnar i en kandidatuppsats inom socialt arbete.

Studiens syfte

Studiens primära syfte är att undersöka socialsekreterares erfarenheter av att genomföra förhandsbedömningar av barn. Syftet är också att undersöka hur socialsekreterare upplever att barnets rättigheter tillgodoses vid förhandsbedömningar som praktik. Studien undersöker de möjligheter och hinder socialsekreterare upplever att de möter när barnets röst tillvaratas inom förhandsbedömningar.

Deltagande i studien

Mitt önskemål är att intervjua dig vid ett tillfälle under 45-60 minuter. Intervjun kan genomföras i digitalt eller fysiskt möte under mars månad.

Du som medverkar i studien gör det genom frivilligt samtycke. Du kan återkalla sitt samtycke när som helst under studiens gång.

Intervjun spelas in, skrivs ut och kodas om för att skydda dina uppgifter. Deltagande i studien behandlas konfidentiellt. Deltagares namn, arbetsplats eller ort kommer att fingeras.

Det empiriska materialet kommer att förvaras säkert i digital form och endast nyttjas inom ramen för denna kandidatuppsats. När kandidatuppsatsen är examinerad och godkänd av Göteborgs universitet ges du möjlighet att läsa den i sin helhet. Efter examinationen kommer det empiriska materialet att förstöras.

God forskningssed

Studien följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002).

- Deltagare har rätt till information om studien. Detta informationsbrev tillgodoser informationskravet.
- Deltagare medverkar i studien genom frivilligt samtycke. Deltagare kan återkalla sitt samtycke när som helst under studiens gång. Studien följer därmed Vetenskapsrådets forskningsetiska princip om samtyckeskrav.
- Deltagande i studien behandlas konfidentiellt. Intervjuer kommer att kodas och deltagares namn, arbetsplats eller ort kommer att fingeras. Studien följer Vetenskapsrådets forskningsetiska princip om konfidentialitetskrav.
- Insamlat material från deltagare i studien kommer enbart att nyttjas inom ramen för denna kandidatuppsats. Efter att kandidatuppsatsen har examinerats och godkänts kommer det empiriska materialet att raderas. Studien följer Vetenskapsrådets forskningsetiska princip om nyttjandekrav.

Vänliga hälsningar,

Hanna Larsson, socionomstudent

Mailadress: [REDACTED]

Telefon: [REDACTED]

Anna Ryan Bengtsson, universitetslektor institutionen för socialt arbete

Handledare

Telefon: [REDACTED]

Mailadress: [REDACTED]

Bilaga 2. Intervjuguide

1 av 2

Intervjuguide

Sammanhangsmarkering

- Studien undersöker förhandsbedömningar som praktik.
- Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare upplever att barnets rättigheter tillgodoses och barnets röst tillvaratas inom förhandsbedömningar. Studien undersöker vilka hinder och möjligheter socialsekreterare upplever när barnets röst tillvaratas och barnets rättigheter tillgodoses vid förhandsbedömning.
- Intervjun tar mellan 45-60 minuter och spelas in digitalt om du samtycker till det.

Frågor om informanten och dennes arbetsplats

- Vilken kommun arbetar du i?
- Vilka arbetsuppgifter ingår i din roll/tillhör din arbetsgrupp?
- Hur länge har du varit socionom?
- Hur länge har du arbetat som socialsekreterare med målgrupp barn och unga?
- Hur länge har du arbetat med att göra förhandsbedömningar?
- Hur ofta gör du förhandsbedömningar?

Frågor om förhandsbedömningar

- Hur arbetar ni med förhandsbedömningar på *din arbetsplats*?
- Hur gör *du* förhandsbedömningar? Om du gör på olika sätt, varför?
- Vilka *utmaningar* möter du i arbetet med förhandsbedömningar?
- Vad *underlättar* ditt arbete med förhandsbedömningar?
- Vilka *strategier* använder du för att genomföra förhandsbedömningar?
- Hur har du *gemensamma samtal med barn* och förälder under förhandsbedömning?
- Hur har du *samtal med föräldern* under förhandsbedömning?
- Hur har du *samtal med barnet* under förhandsbedömning?
- Vad brukar du *fokusera på i samtalen* med barn och förälder?
- Läger du mer *fokus på barn eller förälder* under förhandsbedömning?
- Upplever du att förhandsbedömningar som *görs tillsammans med en kollega* skiljer sig från de som du gör ensam?

Avslutning

- Sammanfattning om vad vi har pratat om under intervjun.
- Är det något du vill lägga till eller fråga?
- Tack för ditt deltagande.